

Tu esi Latvija

Šo pašu svētāko
tu neaizmirsti:
vai celies debesīs
vai jūras dzīlēs nirsti,
vai draugu pulkā

dali savu prieku,
vai viens pats satiecies
ar pretinieku –
tu esi Latvija!

Ojārs Vācietis

*Sveicam Latvijas Republikas
Neatkarības atjaunošanas dienā!*

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” redakcija

Skolēnu teātri satiekas festivālā „... un es iešu un iešu!” Valmierā

FOTO: Kalvis Zaļaiskalns

VVV teātra „Sprīdītis” jaunie aktieri kopā ar režisori Līgu Gacku uz VDT Apaļās zāles skatuves rādīja „Sprīdītis” pēc Annas Brigaderes pasaku lugas „Sprīdītis” motīviem.

IK DAIGA KĻANSKA

Ar kopīgi dziedāto „Lilioma dziesmu” pagājušās sestdienas vakarā Valmieras Viestura vidusskolā (VVV) noslēdzās izglītības un kultūras iestāžu skolēnu teātru

izrāžu parāde – XI starptautiskais bērnu un jauniešu teātru festivāls „... un es iešu un iešu!”, kas pulcēja 850 dalībnieku no visas Latvijas, kā arī vienu kolektīvu no Lietuvas.

„... un es iešu un iešu!” šogad bija veltīts Latvijas valsts simtgadei, tādēļ skolēnu teātru režisori

tika aicināti iestudēt latviešu dramaturgu darbus. Festivālā skatītājiem bija iespēja redzēt Rūdolfa Blaumaņa „Skroderdienas Silmačos”, Annas Brigaderes „Sprīdītis”, Margaritas Stārstes „Pelēko namiņu”, Imanta Ziedoņa „Saprast taureņu brīvību”, Kārļa Skalbes

„Ziemeļmeitu”, Vizmas Belševicas „Billi” un citu Latvijas un ārzemju autoru iestudējumus.

Galvenais festivāla mērķis ir veicināt bērnu un jauniešu teātru attīstību, motivēt radīt kvalitatīvas izrādes bērniem un jauniešiem, piedāvājot dažādu žanru

iestudējumus, kā arī, veicinot savstarpējo pieredzes apmaiņu, sekmēt teātru režisoru profesionālo pilnveidi. Festivāla norisē ir iesaistīti profesionāli režisori un eksperti.

Turpinājums 8. lpp. ►

REDAKCIJAS SLEJA

Ilze Brinkmane
Laikraksta „Izglītība un Kultūra” žurnāliste

FOTO: no personiskā arhīva

Ir notikumi, kas paliek spilgti atmiņā, un ir, kas ar gadiem sāk izbālēt, bet atliek atgādināt – un tie atkal atdzīvojas.

Domāju, ka daudziem, fotogrāfijās vai kinolentēs ieraugot 1990. gada 4. maija vēsturiskos notikumus pie parlamenta (Augstākās padomes) ēkas Vecrīgā, ausīs skan balsu skaitīšana – cik deputātu nobalsojuši par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu – un prātā maļas doma, vai balsu pietiks, lai mainītu mūsu dzīvi.

Kad to stāstu, vienmēr kļūstu emocionāli ievainojama, jo gara acīm redzu toreizējās cilvēku gaidas un satraukumu. Tas man neasociējas ar rāmām sarunām pie balti klātiem galdiem, bet gan ar saspringtām emocijām, uzvilktai bultai līdzīgām.

Kad piezogas šaubas, vai to var izprast jaunieši, kas nav piedzīvojuši Latvijas neatkarības atgūšanu... esmu pārliecināta, ka var, jo arī atmiņas par izcīnīto brīvību un Latvijas valsti 1918. gadā ir iekodētas mūsu gēnos.

Visticamāk, to nespēj vien mankurti. Pirms pieciem gadiem Latvijas Okupācijas muzeja Goda padomes loceklis Pols Gobls (*Paul Goble*) atzina, ka Latvijā pieaug mankurtizācija: „Dažam labam šis termins būs nepazīstams, bet tam ir visnotaļ reāla izpausme. Savā klasiskajā romānā „Un garāka par mūžu diena ilgst” kirgīzu autors Čingīzs Aitmatovs stāsta par mankurtiem, sevišķu vergu šķiru, kuriem uzvarētāji atņēmu viņu atmiņu par pagātni. Bez šīm atmiņām, Aitmatovs saka, nācijām, tāpat kā indivīdiem, nevar būt nākotnes, jo bez skaidras atmiņas par pagātni viņi nolemti dzīvei mūžīgā tagadnē. Šajā stāvoklī viņi beidz būt, kas viņi reiz bija, un citi viņus var viegli kontrolēt [...] Šīs briesmas nav nekur tik lielas kā Latvijā. Viena no latviešu labākajām rakstura īpašībām ir pretimnākoša un atvērta attieksme pret citiem, bet tieši tā kļūst par vājo vietu, jo atļauj šiem citiem izmantot latviešu atvērtību, lai mainītu uzskatus par latvietību veidos, kas ļauj viņiem graut nācijas pamatus un tai uzspiest savu gribu.”

Uz kinoekrāniem kopš 20. aprīļa ir iespēja noskatīties filmu „Bille”, kas daļēji ir rakstnieces un dzejnieces Vizmas Belševicas autobiogrāfisks bērnības stāsts. Kā stāsta filmas režisore Ināra Kolmane, radošās komandas pārstāvji no Čehijas un Lietuvas, iepazīstot scenāriju, piekrituši kopīgi veidot filmu, jo izjutuši ko cilvēciņi tuvu un pazīstamu. V. Belševica jau arī bija viena no tām stiprajām un reizē trauklajām sievietēm, kas centās nepieļaut mums kļūt par mankurtiem, kā arī rast spēku katram būt pašam.

Kas ir tas netveramais, pat vārdos grūti definējams, kas palīdz pazīt sev tuvo?

Visticamāk, tā nebūs piederība kādai partijai, organizācijai, ložai vai kastai. Izglītības politikas veidotāji savās runās pauž vēlmi darīt bērnus laimīgus. Kas vai kurš spēj darīt otru laimīgu? Mazā Bille ilgojās, lai viņas vecāki ir laimīgi, jo tad tāda būs arī viņa. Bērni un arī pieaugušie alkst būt mīlēti, pieņemti, darīt to, kas ļauj būt garā brīvam. Arī Latvija ir daļa no mums. Visdrīzāk katrs radīs savu atbildi, kāpēc kādu mīlam, lai no sirds vēlētu vislabāko.

Lai atmiņām bagāta Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas diena!

Skaties, klausies, piedzīvo Latviju!

Publicitātes attēls

Ar 4. maiju Latvijas Nacionālā vēstures muzeja telpās Rīgā, Brīvības bulvārī 32, apskatāma Latvijas valsts simtgadei veltīta 68 valsts, pašvaldību un privātu muzeju kopizstāde „Latvijas gadsimts”. Izstādē vienkopus varēs apskatīt dažādas vēstures liecības no Kurzemes, Latgales, Sēlijas, Vidzemes, Zemgales un Rīgas. Tās iespējami daudzveidīgi atspoguļo Latvijas valsts vēsturi simts gadu garumā. Kādi notikumi un personības ietekmēja Latvijas simts gadu ceļu, ko vārds „Latvija” nozīmēja dažādos laikos un paaudzēs? Kā Latviju dibināja, aizstāvēja, cēla, zaudēja, slēpa un atkal atguva? Izstādē līdzās vēsturiskiem priekšmetiem, lietām un attēliem ir arī padziļinātāks digitālā formāta saturs. Savukārt interneta vietnē www.latvijasgadsimts.lv apskatāms arī Gadsimta albums, kuru ikviens aicināts papildināt ar savas ģimenes, dzimtas vai darbavietas foto un stāstu.

RTU aicina skolēnus izzināt Visuma izcelšanos CERN izstādē

Publicitātes attēls

Iepazīstinot Latvijas iedzīvotājus ar Eiropas Kodolpētniecības centra (CERN) darbību un zinātniskajiem sasniegumiem, no 12. maija līdz 4. jūnijam Latvijas Nacionālajā bibliotēkā norisināsies izstāde „CERN – zinātnes pāātrinātājs”.

Īpaši izstādē tiek gaidītas 7.–12. klases skolēnu grupas, kurām būs iespēja gidu pavadībā bez maksas izzināt CERN. Skolēniem skaidros daļiņu fizikas pamatprincipus un demonstrēs, kā pasaules izcilākie zinātnieki cenšas atklāt vēl nezināmas daļiņas un gūt dziļāku izpratni par Visuma izcelšanos.

Izstādes apmeklējumam un ekskursijai Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU) var pieteikties, aizpildot anketu rezervacija.rtu.lv/registracija/. Papildu informācija: 26160455 vai Kerija.Kage@rtu.lv.

Jauna tīmekļa vietne par tautas mūzikas instrumentiem Latvijā

Publicitātes foto

Jaunā tīmekļa vietne www.tautasmuzikasinstrumenti.lv palīdzēs interesentiem iegūt plašākas zināšanas par tautas mūzikas instrumentiem Latvijā. Projekta pirmajā posmā īpaša uzmanība pievērsta koklēm, piedāvājot vairāk nekā 40 mācību video etnogrāfiskās kokles spēles pamatu un repertuāra apguvei.

No plašā tautas mūzikas instrumentu klāsta ir izraudzīti tādi, kuru muzikālās kvalitātes ļautu tos izmantot dažādās mūsdienu muzicēšanas situācijās – no meditācijas līdz koncertskatuvei. Projekta veidotāji cer, ka tīmekļa vietne kalpos par atspēriena punktu dažu pavisam retu mūzikas instrumentu spēles un izgatavošanas tradīciju atdzimšanai Latvijā, līdzīgi kā to pašlaik var novērot ar koklēm.

Mājaslapa lielā mērā balstīta Valda Muktupāvela apjomīgajā pētījumā, kas publicēts monogrāfijā „Tautas mūzikas instrumenti Latvijā” (LU Akadēmiskais apgāds, 2017).

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 13. APRĪĻA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „PĪRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA”

LIELĀS IDEJAS „SĒKLAS” ĪSTENOŠANA PII:

- ◆ APKOPOJOT DARBA REZULTĀTUS, SKOLOTĀJI ATZINA, KA SĀKUMĀ BIJA GRŪTI PAT IEDOMĀTIES, KĀ CITĀDI VAR PLĀNOT SAVU DARBU, TAČU, TIKAI NEDAUDZ PAPŪLOTIES UN STRĀDĀJOT RADOŠI, SPĒJA SASNIEGT FANTASTISKUS REZULTĀTUS;
- ◆ NĀKAMO DIENU RĪTOS BĒRNI APLAISTA IESTĀDĪTO, VĒRO, MĒRA, PĒTA UN NOVĒROJUMU KALENDĀRĀ ATZĪMĒ STĀDU AUGŠANAS PROCESU;
- ◆ VEICOT NOVĒROJUMUS, BĒRNI PĀRLIECINĀS, KA GAISMA IR VIENS NO AUGA LABVĒLĪGAS AUGŠANAS NOSACĪJUMIEM.

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 19. APRĪĻA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „VECĀKIEM”

- ◆ KĀDĒĻ SPĒLĒŠANĀS AR BĒRNU ŠĶIET APGRŪTINOŠA
- ◆ KĀ TĒTIS VAR LABVĒLĪGI IETEKMĒT BĒRNA ATTĪSTĪBU
- ◆ LAI DUSMĀS NENODARĪTU PĀRI

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze” iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra, kopš 1990. gada 1. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība”, kopš 1994. gada 6. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts „Izglītība un Kultūra” Izdevējs: SIA „AB konsultants” Vienotais reģistrācijas numurs: 40103361805 Latvijas Republikas UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese: Dzirnau iela 21 Rīgā, LV-1010 Tālrunis: 67096393, e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv www.izglitiba-kultura.lv Galvenā redaktore: Daiga Kļanska Tālrunis: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv Reklāma un mārketingss: e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv Tālrunis: 25628748, 67096393 Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Datorgrāfiķe: Linda Prātniece e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusalā”. Tirāža: 2000. Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz „Izglītību un Kultūru” obligāta. Publikācijas paustais viedoklis ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Izsludinātas pirmsskolas izglītības vadlīnijas un programmu paraugi

IK IK INFORMĀCIJA

19. aprīlī valsts sekretāru sanāsmē izsludināja Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) izstrādātās pirmsskolas izglītības vadlīnijas un pirmsskolas izglītības programmu paraugus. Dokumentu projektus var iepazīt IZM mājaslapā.

Ir plānots, ka jaunā mācību satura pakāpeniska ieviešana pirmsskolā sāksies šā gada 1. septembrī.

Pirms noteikumu projektu skatīšanas valdībā Saeimā ir jāpieņem Izglītības likuma un Vispārējās izglītības likuma grozījumi, ko 19. aprīļa Saeimas sēdē nodeva izskatīšanai Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai.

Lai lasītājs varētu salīdzināt, kas ir mainīts jaunajās vadlīnijās, publicēsim arī patlaban spēkā esošās vadlīnijas.

Mērķis

Jaunajā noteikumu projektā: „Pirmsskolas izglītības satura īstenošanas mērķis ir zinātkārs, radošs un dzīvespriecīgs bērns, kas dzīvo veselīgi un aktīvi, darbojas patstāvīgi, mācās ieinteresēti un ar prieku, gūstot pieredzi par sevi, citiem, apkārtējo pasauli un savstarpējo mijiedarbību tajā.”

Patlaban spēkā esošajās vadlīnijās: „Pirmsskolas izglītības satura mērķis ir veicināt bērna vispusīgu un harmonisku attīstību, ievērojot viņa attīstības likumsakarības un vajadzības, individuālajā un sabiedriskajā dzīvē nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes, tādējādi mērķtiecīgi nodrošinot bērnam iespēju sagatavoties pamatzglītības apguvei.”

Uzdevumi

Noteikumu projektā:

„3. Pirmsskolas izglītības satura

ra īstenošanas uzdevumi ir:

3.1. sekmēt bērna vispusīgu attīstību, ievērojot viņa vajadzības, intereses, spējas un pieredzi un lietot pamatus vērtībās balstītu ieradumu veidošanai;

3.2. attīstīt bērna sociālās un emocionālās prasmes, kas ietver sevis, savu emociju, domu un uzvedības apzināšanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības;

3.3. attīstīt dzīvei nepieciešamo kritisko domāšanu, prasmi pieņemt atbildīgus lēmumus, radošumu un uzņēmējspēju, prasmes sadarboties un līdzdarboties un digitālās prasmes;

3.4. veidot lietpratību pamatus valodu, sociālās un pilsoniskās, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju, veselības un fiziskās aktivitātes mācību jomās;

3.5. nodrošināt bērnam iespēju sagatavoties pamatzglītības apguvei.”

Pašreizējās vadlīnijās:

„3. Pirmsskolas izglītības satura uzdevumi ir:

3.1. sekmēt bērna fizisko spēju attīstību un kustību apguvi;

3.2. sekmēt bērna pašapziņas veidošanos, spēju un interešu apzināšanos, jūtu un gribas attīstību;

3.3. veicināt bērna izziņas darbības un zinātkāres attīstību, nodrošinot zināšanu un prasmju apguvi;

3.4. sekmēt bērna saskarsmes un sadarbības prasmju attīstību;

3.5. sekmēt pozitīvas attieksmes veidošanos bērnam pašam pret sevi, citiem cilvēkiem, apkārtējo vidi un Latvijas valsti;

3.6. sekmēt bērna droša un veselīga dzīvesveida iemaņu attīstību.

4. Pirmsskolas izglītības saturs ir īstenojams vienotā veselumā, veicinot bērna fizisko, psihisko un sociālo attīstību.”

FOTO: Andris Bērziņš

IZM valsts sekretāres vietniece, Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta direktore Gunta Arāja (no kreisās), VISC vadītājs Guntars Catlaks un projekta „Skola 2030” mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa informē par pirmsskolas izglītības vadlīnijām.

Pirmsskolas izglītības obligātā satura pamats – caurviju prasmes

Valsts izglītības satura centra (VISC) projekta „Kompetenču pieeja mācību saturā” īstenotāji uzskata, ka galvenās pārmaiņas pirmsskolā ir saistītas ar mācību saturu – kas tiks mācīts bērnam. Obligātā pirmsskolas izglītības satura pamats ir caurviju prasmes: kritiskā domāšana un problēmrisināšana, radošums, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un citas.

„Pirmsskolas izglītības sasniegtie rezultāti ir aprakstīti septiņās mācību jomās: valodu, sociālās un pilsoniskās, kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju, veselības un fiziskās aktivitātes. Ļoti liels uzsvars tiek likts uz bērnu sociālo un emocionālo prasmju attīstīšanu, kas ietver sevis apzināšanos, emociju, domu, uzvedības vadīšanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības,” skaidro VISC vadītājs **Guntars Catlaks**.

Tiek plānots, ka svarīgākā mā-

cību organizācijas forma pirmsskolā būs rotaļnodarbība. Tā tiek īstenota pedagoga mērķtiecīgi organizētā vai netieši vadītā un bērna brīvā rotaļdarbībā ar vienmērīgu slodzi visas dienas garumā gan telpās, gan ārā. Bērnam tiek dota iespēja mācīties iedziļinoties, kad ir skaidri sasniedzamie rezultāti, daudzveidīgi uzdevumi, laiks izmēģinājumiem, darbību modeļiem un arī kļūdām. Būtiska ir atbalstoša un attīstoša atgriezeniskā saite, iespēja domāt par savu mācīšanos un sasniegto rezultātu.

Jaunajās pirmsskolas izglītības vadlīnijās tiks noteikts, ka mazākumtautību pirmsskolas izglītības programmās latviešu valodas apguve integrētā mācību procesā un ikdienas saskarsmē atbilstīgi bērnu attīstībai ir jāsekmē katru dienu, lai pēctecīgi sasniegtu valsts pirmsskolas izglītības vadlīniju valodu mācību jomā noteikto. Latviešu valoda ir saziņas līdzeklis rotaļnodarbībās, izņemot rotaļnodarbības mazākumtautības valodas apguvei, un tās apguve tiek veicināta ikdienas saskarsmē.

Kvalitatīvas pirmsskolas izglītības un aprūpes nodrošināšana ir pamats sekmīgai iesaistei mūzikā, sociālajai integrācijai, personiskajai attīstībai un nodarbinātībai nākotnē, tāpēc ir ļoti būtiski nodrošināt, lai pāreja no pirmsskolas uz pamatskolu ir saskaņota gan satura, gan standartu ziņā.

„Lai pirmsskolas sagatavotu topošajām pārmaiņām, projektā piedāvāsim daudzpusīgu atbalstu – pirmsskolas izglītības mācību programmas un mācību līdzekļu paraugus, metodiskos materiālus un e-mācību moduļus, mācības pirmsskolu vadības komandām un skolotājiem, kas mācīs sešgadīgus bērnus 1. klasē,” uzsver projekta „Skola 2030” mācību satura ieviešanas vadītāja **Zane Oliņa**.

Sākot ar šā gada jūniju, pirmsskolas saņems integrētas pirmsskolas izglītības mācību programmas paraugu, mācību līdzekļu paraugus, kā arī metodiskos materiālus skolotājiem, atbalsta materiālu darbam ar vecākiem un citus. Pirmsskolu skolotājiem vasarā būs pieejami arī e-mācību moduļi labākai jaunā mācību satura un pieejas izpratnei. Z. Oliņa iesaka pašvaldībām nodrošināt datoru katrā grupā, lai skolotāji varētu pašizglītoties.

2018. gada nogalē sāksies un nākamā gada laikā turpināsies mācības 1200 pedagogiem, kuri, sākot ar 2019./2020. gadu, mācīs sešgadīgus bērnus 1. klasē pirmsskolās vai skolās atbilstīgi katras pašvaldības iespējām.

Līdz nākamā gada pavasarim ir plānots izveidot digitālo mācību materiālu krātuvi ikdienas darbam. Tādējādi ir paredzams, ka piecos gados tiks izveidots daudzpusīgs atbalsta mehānisms skolām un skolotājiem, pašvaldībām un vecākiem sekmīgai mācību satura un pieejas pilnveidei. ■

Tiesībsargs aicina noteikt atbilstīgu laika intervālu starp valsts pārbaudes darbiem

IK IK INFORMĀCIJA

Tiesībsargs šā gada aprīlī saņēma 12. klases skolnieka iesniegumu par Ministru kabineta 2017. gada 3. maija noteikumos Nr. 232 „Noteikumi par valsts pārbaudes darbu norises laiku 2017./2018. mācību gadā” noteikto valsts pārbaudījumu norises grafiku 12. klasei. Tajā ir paredzēts, ka šogad izvēles valsts pārbaudes darbs informātikā un obligātais eksāmens latviešu valodā notiks bez nevienas dienas pārtraukuma. 1233 divpadsmitklas-

niekiem, kuri šajā mācību gadā kārtos pārbaudījumu informātikā, būs jākārt divi satura ziņā nesaisīti pārbaudījumi pēc kārtas.

Tiesībsarga biroja Bērnu tiesību nodaļas vadītāja Laila Grāvere stāsta, ka iesniedzējs ar šo jautājumu pērn ruden bija vērsies Veselības ministrijā (VM), kura, savukārt, vērsās pie Rīgas Stradiņa universitātes Psihosomatiskās medicīnas un psihoterapijas klinikas ekspertiem. Profesores *Dr. med. Guntas Ancānes* viedoklis – divu eksāmenu kārtošana 24 stundu periodā, no fiziskās un emocionālās veselības sargāšanas

un slimību un traucējumu profilakses viedokļa raugoties, nebūtu pieļaujama. VM aicināja Izglītības un zinātnes ministriju (IZM) respektēt ekspertes viedokli un izvērtēt valsts pārbaudījumu norises kārtību.

IZM atbildēja, ka saskaņā ar eksāmenu rezultātu statistikas datiem eksāmenu rezultāti tiem izglītojamajiem, kuri kārtājuši eksāmenu nākamajā dienā, būtiski neatšķiras no to skolēnu eksāmenu rezultātiem, kuri kārtājuši eksāmenu ar lielāku intervālu. IZM pat esot novērojusi pretējus rezultātus: 2016./2017. mācību

gadā, kad Latvijas un pasaules vēstures centralizētais eksāmens bijis nākamajā dienā pēc informātikas eksāmena, to skolēnu, kuri kārtāja abus eksāmenus, vidējais rezultāts vēstures eksāmenā bijis 41,8 %, bet to skolēnu, kuri kārtāja tikai vēstures eksāmenu, vidējais rezultāts vēstures eksāmenā bijis 41,4 %.

„IZM uz šo jautājumu ir skatījusies no pārbaudījumu rezultātu (sekmju) viedokļa, taču nedrīkst ignorēt jauniešu veselības aspektu. Paaugstināts distresa līmenis var būt provocējošs faktors fizisko un emocionālo traucējumu un slimību ģenēzē, tātad valstij ir jādara

viss iespējams, lai šo risku samazinātu.

Ievērojot to, ka normatīvā akta grozījumu veikšanai ir nepieciešama atbilstīgas procedūras ieviešana un laiks, kuru konkrētajos apstākļos līdz eksāmenu norises sākumam praktiski nodrošināt nav iespējams, tiesībsargs aicināja IZM nākotnē, veidojot eksāmenu grafiku, nepieļaut līdzīgu situāciju, kā arī izvērtēt nepieciešamību normatīvajos aktos noteikt prasību par atbilstīga laika pārtraukuma noteikšanu starp valsts pārbaudes darbiem,” uzsver L. Grāvere. ■

Gandrīz tūkstotis skolēnu prezentēja zinātniskās pētniecības darbus

IK DAIGA KĻANSKA
VITA PĻAVIŅA

Šogad uzaicinājumu piedalīties 42. Latvijas skolēnu zinātniskās pētniecības darbu konferences trešajā posmā – valsts konferencē – saņēma 978 audzēkņi. Viņi 20. un 21. aprīlī Latvijas Universitātē (LU) un Rīgas Tehniskajā universitātē (RTU) prezentēja 798 pētnieciskos darbus 23 zinātņu sekcijās. Populārākās no tām bija veselība, ķīmija, bioloģija un inženierzinātnes.

Konferences atklāšanā LU Lielajā aulā izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis, LU rektors Indriķis Muižnieks, RTU rektors Leonīds Ribickis, Latvijas Lauksaimniecības universitātes rektore Irina Pilvere, Liepājas Universitātes (LiepU) rektore Dace Markus, Daugavpils Universitātes rektors Arvīds Barševskis un Rīgas Stradiņa universitātes rektors Aigars Pētersons parakstīja memorandu par sadarbību skolēnu zinātniskās pētniecības darbības veicināšanā skolās.

Noskaidroti izcilāko un novatoriskāko darbu autori

Eiropas Sociālā fonda projekta „Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai” vadītāja **Liene Voronjenko** informē, ka ir noskaidroti izcilāko un novatoriskāko darbu autori, kuri jau pēc pāris mēnešiem pārstāvēs Latviju starptautiskajos zinātnieku konkursos un izstādēs gan Eiropā, gan ASV.

Uz Eiropas jauno zinātnieku konkursu, kas šoruden norisināsies Īrijā, dosies Rīgas 74. vidusskolas skolnieks **Marats Samigullins** ar darbu „Vieda autostāvvietu noteikšanas sistēma pilsētā ar tīmekļa saskarni, izmantojot distances noteikšanas sensorus”, Siguldas Valsts ģimnāzijas skolniece **Eliza Marija Masule** ar darbu „Glikozes koncentrācijas izmaiņas asinīs fiziskās slodzes ietekmē ar pirmā tipa cukura diabētu slimam un veselam cilvēkam”, Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas skolēni **Annija Kotova** un **Kārlis Emīls Vītols** ar darbu „Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas urbānās bišu dravas novietnes barības bāzes izpēte”. Uz starptautisko vidusskolēnu projektu konkursu par vides jautājumiem „GENIUS Olympiad” šogad dosies Zemgales vidusskolas skolnieks **Rolands Kiņķeris** ar darbu „„Windows” operētājsistēmas izpildāmā faila aizsargprogrammatūras izveide”, Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas skolniece **Gunita Paidere** un **Arina Manukova** ar darbu „Rac-Apremilast sintēze un tā monokris-

tāla iegūšana”. Uz starptautisko jauniešu zinātnes izstādi „Expo-Sciences International 2018” (Polijā), ko organizē Starptautiskā kustība brīvā laika aktivitātēm zinātnē un tehnoloģijā (MILSET), šogad dosies divi Liepājas Raiņa 6. vidusskolas skolnieki – **Ralfs Putenis** ar darbu „Uz infrasarkanās plēves sildelementa bāzes veidota sildītāja pielietojums apkurē un tā efektivitāte” un **Roberts Krists Jaunarājs-Janvāris** ar darbu „Jaunu siltumizolācijas materiālu izstrāde un testēšana”, Siguldas Valsts ģimnāzijas skolniece **Laura Pauniņa** ar darbu „Azokrāsvielu aizstāšana ar dabiskajām pārtikas krāsvielām, kas iegūtas no bietēm un burkāniem” un Jēkabpils Valsts ģimnāzijas skolniece **Lelde Vītola** ar darbu „Zāļu tēju antioksidanta aktivitāte atkarībā no drogu sagatavošanas veida”.

Liepājā skolēniem ir iespēja izmantot LiepU laboratorijas

Liepājas Raiņa 6. vidusskolas fizikas skolotāja, LiepU Dabas un inženierzinātņu fakultātes Dabaszinātņu un inovatīvo tehnoloģiju institūta pētnieka **Ulda Žaimja** skolēni 42. Latvijas skolēnu zinātniskās pētniecības darbu konferencē šogad ieguva 1. vietu fizikā (R. K. Jaunarājs-Janvāris), kā arī 1. (R. Putenis) un 2. vietu (Roberts Strēlis) inženierzinātnēs. Skolotājs stāsta, ka pirms trijiem gadiem viņu pierunājuši strādāt Liepājas Raiņa 6. vidusskolā, jo diemžēl valstī trūkst eksakto zinātņu skolotāju. Šogad viņš sācis strādāt arī Liepājas Valsts 1. ģimnāzijā un smaidot atzīst, ka viņam tā ir misija. Runājot par skolēnu zinātniski pētniecisko darbību, U. Žaimis stāsta, ka tā ir bijusi gan skolas administrācijas, gan paša iniciatīva, jo skolā ir prasība skolēniem izstrādāt zinātniski pētniecisko darbu. „Man ir iespēja gan realizēt, gan vadīt skolēniem šos darbus. Eksperimentālā darbība pēc savas būtības man ir tuva. Tā saistās arī ar citām mūsu darba interesēm LiepU, un tas man sagādā prieku, vēl jo vairāk tādēļ, ka redzu darba rezultātus. Pirmajā gadā bija divas 3. vietas gan fizikā, gan inženierzinātnēs. Šogad ir vēl lielāki panākumi,” saka U. Žaimis.

Raksturojot savus skolēnus, skolotājs uzsver, ka viņi visi ir ļoti mērķtiecīgi, viņiem piemīt vēlme un cenšanās izzināt. Skolēni ir sapratuši, ka īstā zinātne nebūs skolas vispārīgajā kursā, bet nāksies strādāt daudz vairāk, un viņiem ir interese izpētīt savu tēmu iespējami dziļi. „Parasti es piedāvāju tēmas un viņi akceptē. Bet abus gadus bija jauniešus, kas atnāca ar savu tēmu. Par to es biju

FOTO: Andris Bērziņš

Liepājas Raiņa 6. vidusskolas skolnieks Roberts Strēlis prezentē savu pētījumu par viedajām mājām – tas inženierzinātņu sekcijā ieguva 2. vietu.

priecīgs, šo iniciatīvu es neatraidu, tā arī nonāca līdz valsts līmeņa konferencē. Šogad uz valsts konferenci bija izvirzīti seši manu skolēnu darbi,” lepodamies stāsta skolotājs.

Liepājas Raiņa 6. vidusskolai ar LiepU ir noslēgts sadarbības līgums, tādēļ LiepU Nanomateriālu laboratorijā skolēni veic pētnieciskos darbus. „Esmu aicinājis arī citu vidusskolu fizikas skolotājus konsultēties ar mani un izmantot laboratorijas sniegtās iespējas, bet pagaidām tāda vajadzība nav bijusi. Toties šogad es sāku strādāt arī ar Liepājas Valsts 1. ģimnāzijas skolēniem, un jau šopavas skolēni izvēlas tēmas saviem darbiem un sāk pētniecību. Kādreiz tas notika no rudens līdz ziemai, bet tagad iestrādes tiek prasītas jau maijā, lai janvārī darbs būtu gatavs. Mans izaicinājums ir izdomāt tēmas. Protams, tās saistās arī ar manu zinātnisko darbu. Ir daži skolēnu darbiņi, kuriem par pamatu mēs paņemam manas publikācijas. Metodoloģija visos darbos ir līdzīga. Vienaļga, ko pētīt, bet shēma, risinājums, kā tiek būvēts darbs, kā tiek organizēts pētījums, būtībā ir vienāds. Vienaļga, vai mēs pētām, teiksim, dzelzs stieni vai tautasdziesmu. Ir teorētiskā izpēte, literatūras apskats, tālāk – metodes, risinājumi, kā šī pētniecība notiek, tad rezultātu apkopojums, secinājumi, priekšlikumi. Turklāt man šī struktūra ir labi zināma, es pats rakstu zinātniskos rakstus, tādēļ es labi jūtos šajā lauciņā. Tā kā mani pašu interesē izpētīt konkrētas tēmas, bet man tam nav laika, es to daru kopā ar skolēniem. Ir pat lietas, ko mēs darām komandā, visi kopā, tad ir lietas, kas ir individuālas, un tās darām viens pret vienu,” stāsta pedagogs.

Ieguvēji ir gan skolotāji, gan skolēni

Ezernieku vidusskolas skolniece **Jūlija Mošaka** ieguva 1. pakāpes diplomu matemātikas sekcijā par ļoti rūpīgi izstrādāto un ar pierādījumiem pamatoto darbu „Fiksēta garuma vienības kvadrātu ķēdes saturoši ekstremālie polimino”. Jūlijas darba vadītāja bija matemātikas skolotāja **Bronislava Andžāne**, konsultants – LU profesors **Andrejs Cibulis**. Skolotāja B. Andžāne saka – Jūlijas spējas matemātikā esot pamanījuši jau pamatskolā, jo 6. klasē viņa ieguvusi atzinību valsts olimpiādē. „Un vidusskolā jauniešu interese saglabājas, viņa piedalījās arī dažāda līmeņa olimpiādēs, un tagad, 11. klasē, viņa pati atnāca pie manis ar vēlmi izstrādāt zinātniski pētniecisko darbu matemātikā. Mūsu skolai ir veiksmīga pieredze, piedaloties zinātniski pētniecisko darbu konkursos, un tas arī Jūliju iedrošināja un iedvesmoja,” stāsta matemātikas skolotāja.

Savukārt sadarbība ar profesoru A. Cibuli sākusies pirms sešiem gadiem, kad Valsts izglītības satura centrs organizēja semināru par to, kā matemātikā izstrādāt tēmas pētnieciskajiem darbiem. Viņš labprāt savas konsultācijas, ja nepieciešams, piedāvāja arī visiem klātesošajiem. „Pērn es tā arī darīju, un vērsos pie viņa pēc ieteikuma, kādu tēmu izvēlēties Jūlijas darbam. Profesors sākotnēji iedeva mums vienu pētāmo uzdevumu, kuru Jūlija lieliski atrisināja; profesors bija ļoti apmierināts un deva nākamās – arvien sarežģītākas, līdz darbs patiesībā izvērtās ārkārtīgi plašs un saturīgs,” lepodamies secina skolotāja.

B. Andžāne atzīst, ka arī pati iegūst, vadot skolēnu zinātniski pētniecisko darbību. „Man taču

ir jādara viss paralēli ar skolēnu – lai saprastu, kā viņš nonāk pie rezultāta, un šis process patiesībā ir ārkārtīgi interesants. Turklāt no skolēnu zinātniski pētniecisko darbu rakstītāju panākumiem iedvesmojas arī citi skolēni. Matemātikā pirmo reizi darbu rakstījam 2013. gadā, kad es pati to piedāvāju vienai skolniecei. Tā bija parasta skolniece, viena no vairākuma. Viņa ieguva 3. pakāpes diplomu. Taču šīs meitenes panākums iedrošināja arī citus skolēnus, ne tikai kādus īpaši talantīgus vienā jomā, bet parastus skolēnus. Protams, darbu rakstīšanai ir vajadzīgs arī mans papildu darbs. Parasti es ar katru darba rakstītāju strādāju vienu stundu nedēļā, jo ar konsultāciju laiku ir par maz,” pieredzē dalās pedagoge.

Skolotāja stāsta, ka arī skolēnu ieguvums no pētnieciskā darba izstrādāšanas ir būtisks: „Piemēram, studējot (un visas zinātniski pētniecisko darbu autores, kurām esmu vadījusi darbus, studē RTU) ir daudz drošāka sajūta kursadarbu un bakalaura darba veidošanā, darba aprakstu rakstīšanā, noformēšanā, ir vieglāk uzstāties svešu cilvēku auditorijai, izzūd bailes no tā, ka kāds var uzdot jautājumus par darbu, vai bailes par to, ka uzdos jautājumu, uz kuru nezini atbildi. Gatavojoties darba prezentācijai, skolēni piedzīvo trīskārtēju treniņu: vispirms mēs divatā pārrunājam jebkādu jautājumu, kas varētu rasties par darbu; tad labs treniņš ir atbildešana uz jautājumiem, ko uzdod klausītāji, aizstāvodot darbu skolā, novadā un – visbeidzot – reģionā. Turklāt būtiski ir iemācīties arī pieklājīgi atbildēt, ka, piemēram, jautājums nav īsti saprotams, lūgt pārfrāzēt, paskaidrot, izskaidrot kādu terminu, arī atzīties, ka atbildēt nebūs iespējams, jo tas nav pētīts.” ■

Par pavasara nogurumu, uzņēmību un pašu radītiem iedvesmas avotiem

FOTO: no personiskā arhīva

„Patiesībā arī darāmo jau lielā mērā nosakām mēs paši, jo īpaši skolotāja darbā. Tikai paši, paraušot malā nīgrumu, slinkumu vai kautrīgumu, varam padarīt notiekošo jēgpilnu, savu darāmo interesantāku un dzīvi košāku,” rosina Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Ierunājoties par izjūtām, šajā laikā parasti nākas dzirdēt divu veidu atbildes: vai nu rezignētu nopūtu par uzkrājušos nogurumu un žēlabas par vēlu un lēno pavasara nākšanu, vai prieku par enerģiju, ko dod gaišās diennakts stundas, saulītes tuvums un izredzes iztīstīties no smagajām ziemas drēbēm. Tā tas atkārtojas gadu no gada – parastās sarunas, parastie rituāli, tomēr šopavasār, šķiet, nebūšanas, ķibeles un nogurums vēl negribīgāk atdod savas pozīcijas priecīgākam pavasarim.

Varam jau gaidīt, kad pieņāks labāks laiks, kad kāds izlems mums svarīgus jautājumus, kad brīnumainā veidā nokārtosies ilgi samilzušais vai nupat uzradies sarežģījums, bet droši vien dienu no dienas, atrodot sev noderīgus uzpildīšanās avotus un sev piemērotus savstarpēja atbalsta un sadarbības veidus, ir jāmacās pašiem ražot savu enerģiju. Jāspēj darīt savus darbus tik neatlaidīgi, kā to dara zāles asns, cauri ūdeņu sablietētai pērnajai kūlai cauri plēšoties; tik spēkpilni un lepni, kā to dara hiacintes vāļīte, no zemes iznirstot; tik lietišķi, kā

putni pielabo vai vij savas ligzdas un dara citus ikpavasara darbus. Visiem šiem manis nosauktajiem darboņiem ir savs skaidrs mērķis – augt, ziedēt, audzināt bērnus. Vai mums ir skaidrs savas darbības mērķis, jo īpaši dienās, kad pavasara nogurums ir labs pa rokai esošs iegansts, lai iepauzētu?

Visdažādākajās situācijās un auditorijās aizvien vairāk tiek runāts par nepieciešamību attīstīt sevī uzņēmību un uzņēmējspēju. Ne tikai tad, ja kāds jau ir vai plāno būt par uzņēmēju. Arī lai ne vien tiktu galā ar savu dzīvi,

“Jāspēj darīt savus darbus tik neatlaidīgi, kā to dara zāles asns, cauri ūdeņu sablietētai pērnajai kūlai cauri plēšoties; tik spēkpilni un lepni, kā to dara hiacintes vāļīte, no zemes iznirstot; tik lietišķi, kā putni pielabo vai vij savas ligzdas un dara citus ikpavasara darbus. Visiem šiem manis nosauktajiem darboņiem ir savs skaidrs mērķis – augt, ziedēt, audzināt bērnus. Vai mums ir skaidrs savas darbības mērķis, jo īpaši dienās, kad pavasara nogurums ir labs pa rokai esošs iegansts, lai iepauzētu?

“Lai cik noderīgs ātrai saziņas nodibināšanai ir „Facebook”, lai cik daudz informācijas piedāvā „Google”, nekas nespēj aizstāt īstus draugus un sadarbības partnerus, un, jo vairāk tādu ir, jo lielākas ir cerības, ka viena doma saslēgsies ar nākamo, vienām prasmēm pievienosies citas; ka vienmēr būs kāds savējais, kurš uzdos neērtu, bet tik ļoti būtisku jautājumu, kas paglābs no iekrišanas liekulības lamatās vai nevajadzīgas kļūdišanās; un tā bez gala. Tā strautiņi veido upes.

bet veidotu to jēgpilnu un skaistu. Tādu, kas pašam patīk. Kā raksta Pols Kērnij (Paul Kearney), „uzņēmība cilvēkam vajadzīga arī tam, lai vadītu klubu, uzņemtu filmu, organizētu savu mājas saimniecību, vadītu mācību klasi, palīdzētu sev un citiem”. Tālāk šo pašu domu pedagoģijas ikdienas kontekstā savās lekcijās un publikācijās sarežģīti, bet nenoliedzami aizraujoši attīsta arī mūsu pašu Dr. paed. Karine Oganisjana. Arī Sets Godins (Seth Godin), kura blogā joprojām regulāri ieskatos, aicina domāt par uzņēmējspēju un uzņēmējdarbību plašāk, piemēram, kā par iespēju piedāvāt (un pārdot) risinājumus kādam, kuram ir aktuāla problēma. Turklāt īsti svarīgi ir tas, lai problēmas tiktu risinātas tā, ka pašam un citiem prieks. Ja tas izdodas, tad gan pavasara nogurums atkāpjas, gan savas varēšanas un vērtības izjūta pieaug.

Tiekoties ar pedagogiem un skolēniem, Mārtiņš Daugulis nesen stāstīja par ūdens stratēģiju, kas lieliski papildina domu par uzņēmīgumu. Pretēji uzskatam, ka katram ir jācinās par sevi, ka visapkārt valda viena vienīga konkurence un vai nu tu uzvari, vai zaudē, mūsdienās aizvien aktuālāka kļūst sociālo kontaktu jeb sociālā kapitāla veidošana. Lai cik noderīgs ātrai saziņas nodibināšanai ir „Facebook”, lai cik daudz in-

formācijas piedāvā „Google”, nekas nespēj aizstāt īstus draugus un sadarbības partnerus, un, jo vairāk tādu ir, jo lielākas ir cerības, ka viena doma saslēgsies ar nākamo, vienām prasmēm pievienosies citas; ka vienmēr būs kāds savējais, kurš uzdos neērtu, bet tik ļoti būtisku jautājumu, kas paglābs no iekrišanas liekulības lamatās vai nevajadzīgas kļūdišanās; un tā bez gala. Tā strautiņi veido upes.

Ūdens stratēģija atgādina arī to, ka mums katram jābūt skaidrībā, kas ir tā mūsu jūra, uz kuru mēs vēlamies aizplūst, un kuri vēl ir tie, kuri dodas tajā pašā virzienā. Tad enerģija tiek izmantota saprātīgi, tad katrs nākamais solis nes tālāk. Ja cenšamies nevis pārveidot, bet saprast cilvēkus, ar kuriem sarunājamies, visi ir ieguvēji. Ja cenšamies ieinteresēt, nevis lauzt vai noliegt otra viedokli, strauts var tecēt tālāk un pieņemt spēkā. Zināšanu, intereses, mērķa sasniegšanas strauts. Kā vienojamies sarunā ar Latvijas muzejpedagogiem – neko nedod šausmināšanās, ka skolēni nezina vienu vai otru faktu. Ir jāizmanto tas, ka – par laimi – beidzot esam sastapušies, un jāsāk ar to, kas zināms un saprotams. Tikai tā var rasties piederības izjūta – vienā stāstā esot, saliekot gabaliņus vienotā veselumā, ne savu gudrību un taisnību pierādot un deķīti katram uz savu pusi velkot.

Dzīvē joprojām gadās visādi. Klausos radioraidījumu, kas iecerēts lasītvēlmes sekmēšanai. Skolēni atklāti izsaka savas domas par lasīšanu un... saņem raidījuma vadītājas striktu norādījumu: tā nedrīkst domāt, tā nav pareizi! 8. klases meitenes saņēmušas uzdevumu apgūt aušanas tehniku, veidojot uz kartona uzvilktu darbiņu. Jautāju, vai viņas zina, ka princips ir tas pats, kas lielajās stellēs, ka vieni ir audi un otri – velki, ka atspole ir tā, kas šaudās šurpu turpu un dara to, ko šobrīd lielā lāpāmā adata. Nē, nekas tāds nav runāts; mums vienkārši šis jāizdara. Mēģinu citā virzienā: vai runājāt par to, ka šobrīd Francijā slavenajā gobelēnu manufaktūrā

„Mobilier National” Parīzē sviņīgi tiek nogriezts latviešu tekstilmākslinieka Egila Rozenberga gobelēns „Refleksijas – pārdomas 1948.13”? Ka tā ir austuve, no kuras darbi dodas uz karaļu pilīm un valstsvīru rezidencēm? Kļums un plecu raustišana. Kamēr rokas strādā, varētu tik daudz ko pārrunāt, tik daudz ko uzzināt, pārdomāt, izdomāt. Vairāki strautiņi saplūstu vienā, kļūtu stiprāki un atstātu paliekošākas pēdas. Tā būtu tik dabiska starppriekšmetu saikne un saikne ar realitāti, ne tikai tehnisks, mehāniski izpildāms skolas uzdevums.

Labu ideju un uzņēmīguma rezultātā rodas labi un noderīgi piedāvājumi, un tādu šopavasār ir neskaitāmi daudz. Vai esat pamanījuši, ka Rīgas tūrisma attīstības birojs („LIVE RĪGA”) sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku par godu Latvijas valsts simtgādi izveidojis vietni „100 gadi vienā dienā”, kas lieliski noder gan fiziskai, gan virtuālai ekskursijai; gan valsts vēstures, gan Rīgas arhitektūras, tautsaimniecības, dabas un cilvēku iepazīšanai. Meklējiet vietnē <http://100in1.lv/lv/>, iedvesmojieties – un pavasara nogurums būs kā ar roku atņemts!

“Ir jāizmanto tas, ka – par laimi – beidzot esam sastapušies, un jāsāk ar to, kas zināms un saprotams. Tikai tā var rasties piederības izjūta – vienā stāstā esot, saliekot gabaliņus vienotā veselumā, ne savu gudrību un taisnību pierādot un deķīti katram uz savu pusi velkot.

Neviens nekad nespēs pateikt priekšā, kas tieši šodien ar ko jāsaista. Patiesībā arī darāmo jau lielā mērā nosakām mēs paši, jo īpaši skolotāja darbā. Tikai paši, paraušot malā nīgrumu, slinkumu vai kautrīgumu, varam padarīt notiekošo jēgpilnu, savu darāmo interesantāku un dzīvi košāku. Vai tas nav labs pavasara mērķis – smieties kopā ar skolēniem un ļaut vējam ieskriet matos; uzvilkt košākas drānas un dzīvot priecīgāk?! Lai acis un sirdis atveras, asni izdīgst, ziedi saplaukst un putnu un cilvēku bērni aug laimīgāki! ■

Ja nav pamatu, kā var būvēt stabilu celtni?

IK ELFRĪDA KRASTIŅA

Dr. paed., Daugavpils Universitātes profesore

Mācību materiāli un skolēnu mācību rezultāti. Vai šo atbilstību esam pētījuši? Atbilde nav nepārprotama. Ģeniāliem skolotājiem un ģeniāliem skolēniem tas nav izšķirīgs faktors. Svarīgāka ir skolotāja metodiskā pieredze, vadot mācību procesu. Bet kā tas ietekmē skolēnus, kuriem mācības sagādā grūtības un kuru skolotājs ir iesācējs bez pieredzes?

Mācību grāmatu (MG) ražošana mūsdienās kļūst par savdabīgu biznesu. Visu izšķir tirgus un reklāma. Katrā MG ir savi plusi un savi minusi, tāpēc skolā skolotājam būtu jābūt pieejamām dažādu autoru MG. Bet skolēniem nav izvēles – jāstrādā ar tām, kas skolā iepirkas. Par to, cik tās ir lietderīgas, var pārliecināties tikai darba gaitā. Grāmatas ir dārgas, un tas nozīmē, ka neveiksmīgas izvēles gadījumā tās nav iespējams tik ātri nomainīt. Bet MG – tā ir arī atbildība, ne tikai bizness.

“Skolotāji (70 %, kuri strādā pamatskolā) kā vienu no kļūšanas akmeņiem norāda daļu un procentu uzdevumus un ar tiem saistītos jēdzienus.

Matemātikas metodikas nodarbībās nākas konstatēt, ka ar katru gadu spilgtāk izpaužas studējošo vāja **pamatjēdzienu izpratne**. To apliecina arī skolotāju anketēšana Latvijas Matemātikas skolotāju apvienības konferencē Aizkrauklē. Bet, ja nav pamatu, kā var būvēt stabilu celtni? Ja pavērtējam 9. klases skolēnu matemātikas eksāmena rezultātus pēdējos trijos gados, tad vidējos rezultātos ir vērojama pakāpeniska lejupslide: 2015. gadā – 61,13 %; 2016. gadā – 59,87 %; 2017. gadā – 58,09 % (sk. www.visc.gov.lv).

Tie ir rezultāti, bet kādi ir cēloņi? Ko darīt, lai situāciju mainītu? Anketu atbildes iezīmē kopīgas tendences par cēloņiem, par grūtākām tēmām, kurām jāmeklē citas metodiskās pieejas. To visu nevar iztirzāt vienā rakstā, bet ar kaut ko jāsāk.

Skolotāji (70 %, kuri strādā pamatskolā) kā vienu no kļūšanas akmeņiem norāda daļu un procentu uzdevumus un ar tiem

Publicitātes foto

saistītos jēdzienus. 2018. gada diagnosticējošais darbs (DD) matemātikā 3. klases skolēniem parāda, ka zemākie rezultāti ir tieši 3. uzdevumā – par daļas aprēķināšanu no skaitļa. Tas rosina domāt, ka daļu uzdevumu izpratne 3. klasē visiem nav pa spēkam. Arī 6. klases 2018. gada DD zemākie rezultāti ir par daļu un procentu uzdevumiem. Tas rosināja paanalizēt 5. klases MG tieši par daļu un procentu jēdzienu ieviešanu. Kā biežāk izmantoto MG 5., 6. klasē divas trešdaļas anketēto skolotāju norāda „Lielvārda” autoru Ilzes Frances un Guntas Lāces MG. Un tā 5. klases MG 128. lappusē redzam, ka vienā lappusē tiek veltītas dažas rindiņas daļas jēdzienam, tūlīt seko dažas rindiņas daļu paplašināšanai un saīsināšanai un dažas rindiņas par lielāko kopīgo dalītāju, blakus lappusē – pa vienam uzdevuma risināšanas paraugam. Tālāk seko astoņas lappuses uzdevumu. Tad – daļu salīdzināšana: divās lappusēs ir skaidrojums un sešas lappuses uzdevu-

“Nevaram pamatot būtiskas pārmaiņas tikai no pieredzes par savu bērnu vai mazbērnu spējām. Man nepatīk teksta uzdevumi; tāpēc nemācīsim tos risināt nevienam? Varbūt tiešām visiem nevajag, bet, ja mums ir tik maz skolēnu, kas starptautiskos pētījumos risina augstākā līmeņa uzdevumus, tad kaut kas netiek darīts pareizi.

“Gribētu rosināt skolotājus aktīvāk iesaistīties MG izvērtēšanā. Bet kur ziņot par pamanītām nepilnībām? Tikai tā mēs varētu veicināt jauno autoru izaugsmi. Kļūdas var būt būtiskas un nebūtiskas. Drukas kļūdas rada problēmsituāciju, bet metodiskās kļūdas – neizpratni.

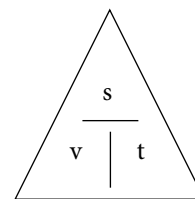
mu. Daļu rēķini: 148.–185. lpp., arī daļu saskaitīšana un atņemšana. Daļu rēķinu 3. veida uzdevumā akcentēta „kāda daļa no skaitļa...”, nevis „kāda daļa attiecībā pret...”. Attiecību autores aplūko tikai 6. klasē. Skaidrojumi – no visa kā pa druska. MG pieeja vairāk atbilst uzdevumu krājumam, nevis MG. Varbūt autores palaujas uz to, ka priekšstats par daļām skolēnam būs izveidojies sākumskolā. Tas, vai visu daļu uzdevumu risināšanu var prasīt no šā vecuma bērniem, vēl ir eksperimentāli jāpierāda. Divu skaitļu attiecību 4. klasē skolēni vēl neprot atrast, jo nav ieviesta daļa kā divu skaitļu dalījums. Un 5. klasē autores to neskaidro. Tas, ka daļsvītā ir arī dalīšanas zīme, ir jāuzmin pašiem. Tā pakāpeniski veidojas pamatjēdzienu neizpratne. Vai skolotāji to pamana, vai tikai uzticas MG? Jaunie skolotāji nevienu reizi vien piedzīvo vilšanos. Šajos laikos MG ir tikai autoru viedoklis, piedāvājums, bet ne vienīgais pareizais. Nevaram pamatot būtiskas pārmaiņas tikai no pieredzes par savu bērnu vai mazbērnu spējām. Man nepatīk teksta uzdevumi; tāpēc nemācīsim tos risināt nevienam? Varbūt tiešām visiem nevajag, bet, ja mums ir tik maz skolēnu, kas starptautiskos pētījumos risina augstākā līmeņa uzdevumus, tad kaut kas netiek darīts pareizi.

Palūkojos, kā šo daļas jēdzienu 5. klasē veido „Zvaigznes ABC” autori Jānis Mencis, seniors, un Jānis Mencis, juniors. Pamatdaļu jēdzienu ievada praktiskais darbs un secinājums kopā ar vingrinājumiem – 3,5 lappuses. Tad seko daļa kā pamatdaļu summa – trīs lappuses; daļa kā divu skaitļu dalījums – viena lappuse; daļu salīdzināšana pēc lieluma – divas lappuses; īstas, neīstas daļas, jaukti skaitļi – četras lappuses. Šeit ir jū-

tama noteikta metodiska sistēma katram jēdzienam, ieviešot tos pa soļiem un veidojot sasaisti ar iepriekš apgūto: ievadvingrinājumi, vadītais atklājums, uzskatāmais tēls, teorētiskās atziņas, vingrinājumi izpratnes nostiprināšanai un nestandarta uzdevums prasmju pārnešanai jaunā situācijā. Par daļu un procentu uzdevumiem MG 157.–163. lpp. arī ir skaidrība: dotā skaitļa **daļas (procentu)** vērtību (**no** skaitļa) aprēķina ar reizināšanu; **visu skaitli**, ja zināma tā daļas (procenta) vērtība – ar dalīšanu. Lai aprēķinātu, kāda daļa (cik procentu) ir mazākais skaitlis **attiecībā pret** lielāko, ir jādala mazākais ar lielāko.

Ja autori (Inese Lude; uzdevumi.lv) neakcentē attiecību pret, tad formulējums „kāda daļa ir 3 no 15” rada jucekli, jo 3 no 15 ir 45, bet 3 pret 15 ir 1/5 jeb 20 %. (Par to sk. 28.04.2016. laikrakstā „Izglītība un Kultūra”.) Sakarību „Daļa, Veselais, Attiecība” aprēķināšanas algoritms ir līdzīgs lielumu „ceļš” (s), „ātrums” (v), „laiks” (t) aprēķināšanas algoritmam (arī citos līdzīgos uzdevumos). To der atgādināt, veidojot atgādnē trijstūrī (sk. zīmējumu).

$$s = v \times t \quad v = s : t \quad t = s : v \\ D = V \times A \quad V = D : A \quad A = D : V$$

Paši spriediet un izvēlieties, kas atbilst jūsu skolēniem, bet virspusēja pieeja iedziļināšanas neveicina. Jaunie autori bieži piedāvā interesantus uzdevumus, bet metodiskā sistēma nav viņu stiprā puse. Tas ir jāievēro, kritiski izvērtējot projektā „Skola 2030” sasteigti veidotos mācību materiālus. Ceram, ka kompetenču pieejas ieviešana nesīs kādas pārmaiņas arī skolēnu mācību rezultātos. Tikai – kādā virzienā? Var jau būt, ka mūsdienu bērni ir citādi, ja jau Rēzeknes novada pirmsskolas izglītības iestāžu skolotāji apliecina, ka pirmsskolā bērni jau spēj apgūt skaitļus

“Matemātikas metodikas nodarbībās nākas konstatēt, ka ar katru gadu spilgtāk izpaužas studējošo vāja pamatjēdzienu izpratne.

“Interesanti, kāpēc neprotam saskatīt zelta graudus mūsu tautas dižgaru atziņās, bet dievinām sveštautiesu tulkojumus, pat īsti neizprotot būtību.

tūkstošos un decimāldaļas, prot aprēķināt procentus un vēl virkni gudru jēdzienu (sk. „No meža līdz papīram”, <http://rezeknes-novads.lv/category/projekti/global-schools-macibu-materiali/>). Drīzāk jau tā ir reklāma Eiropas globālās skolas materiālu ieviešanai. Tā, lūk, tiek tērēta projektu naudiņa! Ko šis ģeniālais idejas dod kompetenču izglītībā, grūti spriest. Uzdevumi aprēķiniem gan atbilst pašreizējai 5., 6. klasei.

Gribētu rosināt skolotājus aktīvāk iesaistīties MG izvērtēšanā. Bet kur ziņot par pamanītām nepilnībām? Tikai tā mēs varētu veicināt jauno autoru izaugsmi. Kļūdas var būt būtiskas un nebūtiskas. Drukas kļūdas rada problēmsituāciju, bet metodiskās kļūdas – neizpratni.

MG izveidē joprojām ir aktuālas J. Menča, seniora, atziņas, kuras pārbaudītas mūža garumā un publicētas viņa kopsavilkumā:

- ◆ MG jārunā tieši ar skolēnu, turklāt viņa valodā;
- ◆ lai MG pēc iespējas mazāk pavēlu „Skaties un risini!”, bet vairāk rosinājumu „Vēro un risini pats!”;
- ◆ MG ik apgalvojums „tā ir” jāsaista ar skolēna vecumam atbilstīgu pamatojumu, kāpēc tā ir, pat jau ar 1. klasi;
- ◆ MG organiski jāsapludina teorija ar uzdevumiem, zināšanu apguvi ar prasmju veidošanu;
- ◆ MG skaidri jāizdala tas, kas obligāts visiem, bet nedrīkst trūkt vielas arī „ziņkārīgajiem”;
- ◆ lai kā tuvāko padomdevēju skolēns izjūt vispirms MG, tikai pēc tam skolotāju;
- ◆ skolēns, kas iemācīts un pieradināts patstāvīgi lasīt un izmantot MG, ir ievirzīts tālākai pašizglītībai (sk. „Profesors Jānis Mencis 1914–2011. Bibliogrāfija”. Liepāja, 2014, 20., 21. lpp.).

Interesanti, kāpēc neprotam saskatīt zelta graudus mūsu tautas dižgaru atziņās, bet dievinām sveštautiesu tulkojumus, pat īsti neizprotot būtību. Bet skolēniem matemātikā bieži vien pārbaudītās vērtības ir saprotamākas. Nesteigsimies tās nodot makulatūrā! ■

Skolēni dažādos pasākumos iepazīst karjeras iespējas

IK DAIGA KĻANSKA

2017. gada rudenī ir noslēgts līgums starp Valsts izglītības attīstības aģentūru un Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamentu par Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekta Nr. 8.3.5.0/16/I/001 „Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs” īstenošanu Rīgas pilsētā. Projekts tiks realizēts līdz 2020. gada 31. decembrim. Projekta vadītāja **Ilze Spunde** stāsta, ka projekta mērķis ir uzlabot pieeju karjeras izglītības atbalstam galvaspilsētas skolu skolēniem.

Projekta laikā tiek īstenoti karjeras atbalsta pasākumi 44 Rīgas vispārizglītojošo skolu 1.–12. klases skolēniem. Šajās skolās strādā 87 pedagogi karjeras konsultanti. Karjeras atbalsta pasākumi notiek arī 7.–12. klases skolēniem 24 izglītības iestādēs, kas nav tieši iesaistītas projektā. Kopumā 38 051 Rīgas skolēns tiks iesaistīts projekta pasākumos, aptverot karjeras plānošanas jautājumus, to vidū pašnovērtējuma veikšanu, darba pasaules iepazīšanu, izglītības iespēju izpēti, karjeras lēmuma pieņemšanu un citus. Skolēni jau ir apmeklējuši Latvijas uzņēmumus, izglītības iestādes, piedalījušies diskusijās, meistarklasēs, radošajās darbnīcās, mācību ekskursijās un citos pasākumos atbilstīgi skolas karjeras attīstības atbalsta plānā paredzētajam.

Projekta koordinatore **Ārija Taurene** stāsta, ka, lai veiksmīgi uzsāktu projektu, Rīgas pašvaldībai liels izaicinājums bija nodrošināt visas projektā iesaistītās skolas ar pedagogiem karjeras konsultantiem. Divu gadu laikā vairāk nekā 140 Rīgas pedagogi Latvijas Lauksaimniecības universitātē ieguva sertifikātu, lai varētu veikt šos pienākumus. Projekta noteikumos ir paredzēts, ka pedagoga karjeras konsultanta samaksa par 40 darba stundām ir 680 eiro... tādēļ skolotāji nebija gatavi atstāt savu mācību priekšmeta skolotāja darbu un strādāt par šādu samaksu. Pašreiz Rīgas skolās plānoto pedagoga karjeras konsultanta likmi, strādājot papilddarbu, daļa vairāki skolotāji. „Mūsu vēlme būtu, lai skolā strādātu cilvēki uz pilnu slodzi ar atbilstošu atalgojumu, kas veicinātu projekta mērķu sasniegšanu,” saka Ā. Taurene.

Projekta koordinatore **Velta Zdanovska** informē, ka, sākot projekta īstenošanu, katra projektā iesaistītā skola izstrādāja karjeras attīstības atbalsta pasākumu plānu visam mācību gadam. Īstenojot šo plānu, skolēniem tiek organizētas aktivitātes, lai viņi varētu veikt pašvērtējumu, izpētīt izglītības iespējas, iepazīt darba pasauli un mācīties pieņemt lēmumu par sa-

vas karjeras veidošanu. Pedagogi karjeras konsultanti sadarbībā ar klašu audzinātājiem skolēniem piedāvā ļoti daudzveidīgus pasākumus: aicina uz skolu personīgās izaugsmes trenerus, uzņēmējus, skolas absolventus, rīko radošās darbnīcas, dodas mācību ekskursijās uz uzņēmumiem, kur izzina profesiju daudzveidību un darba tirgus iespējas. „Mācību gada beigās ir paredzēts rīkot semināru, kurā izvērtēsim, kas projektā ir izdevies un ko, turpinot projektu nākamajā mācību gadā, vajadzētu pilnveidot. Tā būs iespēja pedagogiem karjeras konsultantiem dalīties pieredzē un iegūt jaunas idejas,” stāsta V. Zdanovska.

Karjeras attīstības atbalsta pasākumi skolēniem paver jaunas iespējas

Vairāku Rīgas izglītības iestāžu pedagogus karjeras konsultantus aicinājām dalīties pieredzē, īstenojot ESF projektu „Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs”.

Daina Romanovska, Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas pedagoge karjeras konsultante:

Karjeras attīstības atbalsta pasākumu plānu nācās saplānot strauji. ESF projektā mūsu iestāde ir neiesaistītās skolas statusā. Labi, ka mācību gada sākumā man jau bija izveidots un ar skolas administrāciju, audzinātājiem saskaņots karjeras pasākumu plāns, izdomāti virzieni, kā darboties karjeras izglītības īstenošanā. Kopumā secinu, ka piedāvātajos karjeras pasākumos apmēram 70 % skolēnu atrod sev ko noderīgu un atzinības vērtu, par to uzzinu viņu rakstītajās un mutiskajās atsauksmēs, tomēr ir neliela daļa audzēkņu, kas necenšas pilnvērtīgi uz klausīt jauno informāciju un izmantot radītās pašattīstības iespējas.

Pozitīvas atsauksmes ir par kopīgajiem braucieniem uz atvērto durvju dienām reģionālajās augstskolās, kur tiek piedāvātas interesantas ekskursijas un praktiskas darbnīcas, kā arī par uzaicinātajiem lektoriem un izaugsmes treneriem, kas papildina dažādas pašvadības prasmes – mērķa noteikšanu, laika plānošanu, darbu komandā un uzņēmējspēju attīstīšanu.

Uzrunāju lektorus, ko personīgi pazīstu, pat ja tie nav sabiedrībā populāri cilvēki, jo zinu, ka viņi savās nodarbībās liek aizdomāties, piedāvā atraktīvus uzdevumus, ļauj līdzdarboties un aizrauj jauniešus ar savu personisko pieredzi. Skolēniem patik iedvesmojoši pieredzes stāsti, īpaši, ja ar to dalās uzņēmēji, kuri ir kaut ko paveikuši dzīvē un ir veiksmīgi savā biznesā. Viņi atklāj profesionālās veiksmes nianses, uzsver nepārtrauktas paš-

FOTO: Madara Kalniete

Rīgas Ostvalda vidusskolas skolēni atzinīgi novērtējuši uzņēmuma SIA „Giline for life” speciālistu profesionāli sagatavoto nodarbību, kā mājās pagatavot marmelādi „Konfelāde”.

attīstības nozīmi un norāda, kam viņi savā karjeras ceļā ir pievērsuši vairāk uzmanības. Esmu uzrunājusi arī skolēnu ieteiktos lektorus un vecākus, kuri izteikuši vēlmi kaut ko piedāvāt skolēniem.

Uzaicināto lektoru nodarbības skolēniem piedāvāju „E-klase”, kas ļauj atlasīt ieinteresētos audzēkņus noteiktā nodarbības tematikā. Manuprāt, ir daudz vērtīgāk, ja atnāk motivēti jaunieši, kuri ir daudz aktīvāki, pozitīvāki un gatavi piedalīties seminārā pat brīvlaikā. Tas kaut nedaudz, bet atvieglo karjeras pasākumu iekļaušanu mācību procesā.

Pozitīva pieredze ir arī sadarbībā ar uzņēmumiem, kas labprāt sagatavo un papildina savas piedāvātas programmas saturu atbilstīgi karjeras projekta vajadzībām.

Agris Skulte, Rīgas Valda Avotiņa pamatskolas–attīstības centra pedagogs karjeras konsultants:

Veidojot karjeras attīstības atbalsta pasākumu plānu šim mācību gadam, vispirms apzinājām, kas skolēnus visvairāk interesē, tad izvēlējamies, kurp doties, piemēram, gan devāmies uz „ZINOO”, gan aicinājām to pie sevis, jo citkārt ne visiem būtu iespēja iegādāties biļeti par 7 eiro; daudzi, izrādās, pirmo reizi bija lidostā. Pateicoties projekta finansējumam, vēl varēsim uz skolu uzaicināt veselīgu saldumu gatavotājus, stikliniekus u. c.

Skolēni bija īpaši sajūsmināti par piedzīvoto „ZINOO”: aizrāva paraugdemonstrējumi, arī pašu līdzdarbošanās. Skolēniem patik, ka fizikas un ķīmijas procesus skaidro cits cilvēks un atšķirīgi, nevis zināmais skolotājs. Manuprāt, tas skolēniem patik un palīdz izprast arī daudzas mācību stundu tēmas, tādējādi projekts ir ar lielu pluszīmi.

Skolā mās ar skolēni ar mācību traucējumiem, tādēļ dažkārt viņu izvēle jāsamēro ar viņu varēšanu – meklējam vidusceļu.

Daudzus interesē datori, bet, kad noskaidrojam, kādas zināša-

nas un prasmes ir nepieciešamas, piemēram, datorsistēmu speciālistam, tad rodas lielāka izpratne, vai ir pietiekami sagatavoti, lai mēģinātu iestāties attiecīgajā izglītības iestādē, un kas būtu jādara, lai tomēr savu mērķi īstenotu.

Kristīne Zelča, Teikas vidusskolas pedagoge karjeras konsultante:

8.–12. klašu grupā visveiksmīgākie bija pasākumi kopā ar biedrības „Jauniešu akadēmija „Pacelt pasauli”” dibinātāju Daci Briedi-Zālīti. Jaunieši zīmēja savu mērķu kartes. Atsaucību ieguva tikšanās ar sabiedrībā zināmām personībām, piemēram, televīzijas, radio raidījumu un pasākumu vadītāju Baibu Sipiņi-Gavari, SIA „EVEKO” īpašnieku Egilu Vētru, sporta žurnālistu Armandu Tripānu. Skolēni atzīst, ka šie pieredzes stāsti ir vērtīgāki par testiem.

1.–6. klases skolēni projekta laikā ir devušies mācību ekskursijās, kurās viņiem ir bijusi iespēja apmeklēt dažādus uzņēmumus, piemēram, „Ādažu čipsus”, „Rāmkalnu”, SIA „Snigol”, Rīgas zoodārzu, „Animācijas brigādi”, „Getliņus”, „MADARA Cosmetics”, Latvijas Leļļu teātri, „Raunas cepļi” u. c. Ekskursijas uz kādu kultūrvēsturisku vietu cenšamies apvienot ar kādu meistarību darbnīcu apmeklējumu vai tml., piemēram, Siguldā skolēni uzzināja, kā darina baltu rotas.

Vienmēr nozīmīgāk ir kaut ko redzēt savām acīm, nevis tikai dzirdēt vai izlasīt. Daļa skolēnu zina, ko vēlētos nākotnē darīt, un mērķtiecīgi tam gatavojas, daļai interesē un padodas vairākas lietas un ir pat grūtāk izšķirties par vienu, tādēļ projektā katrs var izziņāt un izmēģināt daudzveidīgas iespējas.

Skolēni labprātāk ieklausās savos vienaudžos – skolas absolventos, kuri skolu beiguši nesen, bet jaunāko klašu skolēniem par savu profesiju stāsta arī vecāki.

Veidojam skolēnu mācību uz-

ņēmumus, jo esam izglītības organizācijas „Junior Achievement Latvia” dalībiskola. Žēl, ka no projekta finansējuma nav iespējams apmaksāt dalību šajā organizācijā. Mums ir jauno uzņēmēju klubs, skolēnus ievadīt uzņēmējdarbībā palīdz vecāki vai viņu uzaicinātie lektori.

Diemžēl projekts nesākās laikus, bija ļoti daudz nesakārtotu dokumentu, tādēļ pagāja zināms laiks, lai to varētu sekmīgi uzsākt. Uzskatu, ka šādas iespējas skolēniem būtu jānodrošina arī pēc projekta beigām.

Madara Kalniete, Rīgas Ostvalda vidusskolas pedagoge karjeras konsultante:

Mācību gada sākumā skolas komanda kopīgi plānoja pasākumus, lai tie atbilstu bērnu vecumam un interesēm. Sākumskolā bērni paši iesaistās un darina kaut ko ar savām rokām, pamatskolā vairāk iepazīst profesijas, 6.–9. klases skolēniem palīdzam orientēties profesiju daudzveidībā, jo, iespējams, vajadzēs izvēlēties arī citu izglītības iestādi. Aicinām uz skolu dažādu profesiju pārstāvjus, kas bērnu mudina aizdomāties, ko varētu darīt nākotnē. Vidusskolā palīdzam orientēties dažādu studiju virzienu izvēlē un rīkojam lekcijas, lai saprastu, kur un kāpēc mācīties tālāk.

Izvēloties pasākumus internetā, lasījām dalībnieku atsauksmes. Ļoti profesionāli sagatavoti ir uzņēmuma SIA „Giline for life” speciālisti, kas atklāj, kā mājās pagatavot marmelādi „Konfelāde”. Bērniem ļoti patika Elinas Pekšēnas nodarbības, kurās viņi gatavoja rotas, mācījās stādīt augus u. tml., tātad apguva praktisku darbošanos. Lielu sajūsmu izraisīja uzņēmuma „Dino Zoo” apmeklējums, pēc tam tapa plakāti par profesijām, kas ar to ir saistītas.

Pirms pasākumiem tiek informēti skolēni, klašu audzinātāji un vecāki, skaidrojot pasākumu mērķus. Pozitīva attieksme palīdz skolēniem būt motivētiem, aktīviem. ■

Skolēnu teātri satiekas festivālā „... un es iešu un iešu!” Valmierā

Turpinājums no 1. lpp. ►

Valsts izglītības satura centra (VISC) par skolu teātriem atbildīgā vecākā referente **Dace Jurka** stāsta, ka šogad pirmo reizi žūrija, noskatoties iestudējumu videoierakstus, profesionāli izvērtējusi 78 skolēnu teātru pieteikumus. Uzaicinājumu uz festivālu saņēma 52 skolu teātri, kas skatē ieguva I un II pakāpes diplomu un bija saņēmuši vismaz 42 punktus. Žūrija iestudējumus vērtēja pēc šādiem kritērijiem: dramaturģiskā materiāla izvēle, režisora darbs, aktieru darbs, audiovizuālais noformējums un izrādes koptēls.

Savukārt festivāla laikā darbojās jauniešu žūrija, kurā dažāda vecuma bērni un jaunieši vērtēja izrādes, izvirzīja savas nominācijas un noslēgumā pasniedza balvas. Jauniešu žūrija par gada izrādi atzina VVV teātra „Sprīdītis” izrādi „Neatvairāmās grēcinieces”, kas veidota pēc kinofilmas „Čikāga” motīviem.

Festivāla pirmajā dienā skolēniem bija iespēja iepazīt Valmieras drāmas teātri (VDT) un spēlēt savas izrādes uz trijām teātra skatuvenēm. D. Jurka stāsta, ka pagājušā gada rudenī skolēnu teātru režisoriem VDT notika seminārs, kurā viņiem bija iespēja iepazīt skatuves, lai būtu priekšstats, kā veiksmīgāk veidot iestudējumus. Runājot par šogad festivālam pieteiktajām izrādēm, eksperte atzīst, ka vairākās skolās ļoti veiksmīgi darbojas skolotāji, kuri ir studējuši režiju, bet daudzviet šo pienākumu ir uzņēmušies arī latviešu valodas un literatūras skolotāji.

„No šogad festivālā redzētā ļoti atzinīgi vērtēju VVV teātra „Sprīdītis” režisoru Ineses Ramutes un Roberta Segliņa iestudēto V. Belševicas „Billi”, ko piedāvāšu iekļaut arī iniciatīvā „Latvijas skolas soma”, lai iespējami vairāk skolēniem ir iespēja to noskatīties. Priecē, ka ļoti aktīva skolu teātru dzīve ir Jelgavas skolās, kur strādā režisori Elīna Apsīte, Antra Leite-Straume, Rodrigo Krūmiņš; arī Limbažos, Liepājā, Rīgā, Ikšķilē, Gulbenē, Ogrē, Jūrmalā, Ludzā, Madonā, Ventspilī, Alūksnē un citviet,” stāsta D. Jurka, piebilstot, ka bija arī tādi režisori, kuri centās ignorēt pasākuma nolikumu un pieteikties dalībai, apējot žūriju.

Festivālu organizē Valmieras pilsētas pašvaldība sadarbībā ar VISC, VDT, VVV, Valmieras jaunatnes centru „Vinda”, citu pilsētu un novadu pašvaldībām, pašvaldību izglītības pārvaldēm, izglītības un kultūras iestādēm. ■

XI starptautiskā bērnu un jauniešu teātru festivāla „... un es iešu un iešu!”, kas pulcēja 850 dalībnieku no visas Latvijas, kā arī vienu kolektīvu no Lietuvas, atklāšana Valmieras kultūras centrā.

VVV teātra „Sprīdītis” režisoru Ineses Ramutes un Roberta Segliņa iestudēto Vizmas Belševicas „Billi” piedāvās iekļaut arī iniciatīvā „Latvijas skolas soma”, lai iespējami vairāk skolēniem ir iespēja to noskatīties.

Lai spētu saprasties, meklē kopīgo un atšķirīgo

IK ILZE BRINKMANE

Rīgas 18. vakara (maiņu) vidusskolas skolotāji un skolēni aktīvi iesaistījušies vairākos programmas „Erasmus+” projektos. Aprīlī Latvijā viesojās pārstāvji no Turcijas, Spānijas, Maķedonijas un Portugāles, lai iepazītu mūsu valsts tradīcijas, sadzīves ieradumus un cilvēku raksturus, jo projekts saucas „Mēs esam dažādi, bet visi kopā esam Eiropa” („We are different, we are Europe all together”).

Kad uzrunāju **Kadiru Baharu** (*Kadir Bahar*) no Turcijas, jautājot, kāds bija viņa vadītā projekta mērķis un vai tas ir realizējies, viņš stāsta: „Mērķis bija iepazīt dažādu valstu kultūru, jo patlaban Eiropā notiek aktīva migrācija. Vēlējāmies, lai cilvēki savstarpēji iepazīstas – šajā gadījumā dodot iespēju skolotājiem un skolēniem iepazīstināt ar savu kultūru un iegūt kaut ko jaunu sev, apmainīties ar šāda veida pieredzi.”

Spānijā ieklausījušies tradicionālajā mūzikā, Portugālē uzzinājuši par teātra spēles tradīcijām, Maķedonijā iepazinuši maķedoniešu kultūru, Turcijā iepazījis UNESCO aizsargājamās kultūras pieminekļus, bet Latvijā vēsturniece un etnogrāfe **Ineta Romanovska** palīdzēja atklāt baltu kultūras zīmju nozīmi, to izmantojumu tautastērpis.

Kā atzina skolotāji un skolēni, viņiem bija atklājums, piemēram,

Lielvārdes jostā ieautie simboliskie raksti un priecīgs pārsteigums uzzināt savu spēka zīmi. Uz jautājumu, vai ir atklājuši arī kaut ko kopīgu, K. Bahars pārliecināti atbild, ka latvieši un turki ir vienādi viesmīlīgi, atvērti un izpalīdzīgi, bet to ne vienmēr novērojis citās valstīs.

Līdz šim visiem projekta dalībniekiem diezgan viegli izdodas atrast kopīgu valodu, bet saziņas valoda, protams, pārsvarā ir angļu valoda.

„Katrs cenšas parādīt savas nacionālās bagātības. Esam pārliecinājušies, ka cilvēkiem patīk svinēt svētkus. Atšķirīga ir ēšanas kultūra un ēdieni. Projektā iesaistītie skolēni ir vecumā no 15 līdz 19 gadiem. Diezgan daudz jauniešu baidās pagaršot kaut ko jaunu, piemēram, neuzdrošinājās nobaudīt mūsu pagatavoto maizes zupu. Arī citās valstīs visi nav gatavi eksperimentēt, toties ātri nodibina kontaktus sociālajos tīklos, izveido draugu grupas, tātad daļa komfortablāk jūtas virtuālajā pasaulē. Cilvēki tomēr ir atšķirīgi, un nepastāv viens stereotips – visās tautās ir vairāk vai mazāk atvērti un noslēgti raksturi,” stāsta Rīgas 18. vakara (maiņu) vidusskolas vēstures, ekonomikas un politikas skolotāja un projekta koordinatore **Sanita Mežiniece**, piebilstot, ka dienvidnieki tomēr uzreiz ir gatavi otru apskaut, bet mēs, ziemeļnieki, joprojām esam distancētāki, lai gan pamazām

FOTO: Sanita Mežiniece

Projekta „Mēs esam dažādi, bet visi kopā esam Eiropa” mērķis bija iepazīt dažādu valstu kultūru. Latvijā kultūru izzināja, atklājot baltu kultūras zīmju nozīmi, to izmantojumu tautastērpis.

aizgūstam arī šo žestu valodu. Tā kā pārsvarā atbraukušas skolotājas sievietes un skolēnu grupās meitenes, S. Mežiniece secina, ka meitenes izrāda lielāku interesi braukt, apgūt un iemācīties ko jaunu, bet puisi vairāk aizrauj sports un fiziskas aktivitātes, viņi ir mazāk motivēti izziņas procesiem.

Angļu valodas skolotāja **Aleksandra Morščakova** piebilst, ka liela nozīme ir pieredzei ģimenē un ka ne visi izprot arī valodu apguves nozīmi. „Pamazām arī kūt-

rākie novērtē, ka lielākas iespējas paveras tiem, kas labi apguvuši kādu no svešvalodām, jo saziņa paver plašākus kontaktus – neatrasties tikai noslēgtā vidē,” saka A. Morščakova. Viņa ir ievērojusi, ka arī citur Eiropā cilvēkus galvenokārt uztrauc viņu valsts labklājības un politiskie jautājumi.

Pērn Latvijā un Rīgas 18. vakara (maiņu) vidusskolā viesojās arī cita „Erasmus+” projekta dalībnieki – un visus vienoja mērķis meklēt idejas, kā pārvarēt bailes. Vēstures, ģeogrāfijas un franču va-

loda skolotājs **Pjērs Lorāns** (*Pierre Laurent*) no Francijas atzina, ka daudziem ir bailes no attiecībām, būt nesaprastam un nemīlētam. Šķēršļi ir dažādi – atšķirīgi raksturi, uzskati, reliģijas utt. Kā vienu no veidiem, kā palīdzēt tikt pāri bailēm, sākt runāt un sadarboties, jauniešiem piedāvāja, piemēram, kopīgi veidot teātra izrādes, līdzīgi kā šogad Portugālē. „Pieaugušie pārsvarā visi sūdzas par vienu un to pašu, bet laimīgi tomēr katrs jūtamies nedaudz atšķirīgi,” atzīst A. Morščakova. ■

„Bille” ir par mums visiem vakar un šodien

IK SANITA DĀBOLIŅA

20. aprīlī jaunā ģimenes spēlfilma „Bille” svinēja pirmizrādi Latvijas kinoteātros. Protams, tā ir tā pati „Bille”, ko esam lasījuši un pārlasījuši, kopš 1995. gadā Latvijā iznāca izcilās dzejnieces un rakstnieces Vizmas Belševicas daļēji autobiogrāfiskais romāns par bērniņu Grīziņkalnā pagājušā gadsimta 30. gados. Un tomēr tā ir jauna „Bille” – it kā pietuvināta, it kā dziļāka, it kā jaunas dimensijas ieguvusi. Tajā katrs no mākslinieciskās komandas ir atstājis savus vaibstus, pārdzīvojumus un piedzīvojumus.

Filma ir tapusi Latvijas Nacionālā kino centra programmā „Latvijas filmas Latvijas simtgadei”. Centra pārstāve **Kristīne Matīsa** informēja, ka no 16 programmā iekļautajām filmām „Bille” pirmizrādi piedzīvo sestā, turklāt tā ir pirmā latviešu literatūras ekrānizācija. Scenārija autors **Arvis Kolmanis** stāsta, ka tapuši deviņi lielie scenārija varianti, bet, tā kā „Bille” nav seriāls, no daudzām iecerēm un epizodēm nācies atteikties. Savukārt scenārija otra autore **Evita Sniedze** priecājas, ka filmā

ir saglabāta poētiskā noskaņa.

Režisore **Ināra Kolmane**, aicināta raksturot filmu un izjūtas pirmizrādē, pārliecināti teica – filma ir par jaunām un talantīgām meitenēm un jauniem un talantīgiem puisiem, kuri laužas uz gaismu, tiecas uz augšu. Vēsturiskais fons, ko radošā komanda tik rūpīgi veidojusi, varbūt pat pāspilgtina filmas aktualitāti šodien. Jau vairāki skatītāji režisorei esot atklājuši, ka „Billei” piemīt psihoterapeitisks efekts. Bērnu un vecāku attiecības, nepietiekamā bērnam veltītā uzmanība un sapratne patiešām ir arhetipiskas tēmas, kas uzjundī personiskas atmiņas, liek citām acīm palūkoties uz savām attiecībām ar bērniem.

„Bille” ir Latvijas, Lietuvas un Čehijas kopražojums, tāpēc filmas producete **Marta Romanova-Jēkabsons** iezīmēja starptautisko fonu, akcentējot divas būtiskas tendences: starptautiski – gan kaimiņvalstīs, gan visā Eiropā, gan Amerikā – pašlaik ir dziļa interese par 30. gadu notikumiem no vienkārša cilvēka skatpunkta (piemēram, Bille pieredz, ka kaimiņienei Valtrautai kopā ar vecākiem ir jāaizbrauc no Latvijas – norisinās vāciešu repatriācija), kā arī par

ģimenes filmām. To apstiprina klātesošie čehu kolēģi – vizuālo efektu mākslinieks un kopproducents **Mihals Kršēčeks** (*Michal Kršček*), kopproducete **Dagmara Sedláčková** (*Dagmar Sedláčková*) un **Andrea Šafere** (*Andrea Šaffer*), uzsverot, ka arī čehu filmu veidotāji un skatītāji meklē ģimeniskumu, viņus interesē bērnu un vecāku attiecības, līdzīgā Austrumeiropas reģiona vēsturiskā situācija. Tādējādi, iepazīstot scenāriju, nebijis grūti izšķirties par sadarbību, bet filmai noteikti ir starptautisks potenciāls.

Filma ir vēsturiska, dažas lokācijas – pat autentiskas, piemēram, tika filmēts V. Belševicas bērnības mājā, kur pat sienas palīdz. Filmas māksliniece **Ieva Romanova** atzīst, ka visvairāk komplimentu esot saņēmusi par Billes dzīvokli, taču esot gandarījums arī par gadatirgus ainām. Viņas secinājums ir kodolīgs: „Filma ir!” Savi stāsti par rekvizītiem un tērpiem ir kostīmu māksliniecei **Ievai Veitai** – kā rekvizīti „atnāca paši”, kā neskaitāmi daudz reižu krāsoja Billes kleitu utt., līdz visi mozaikas gabaliņi salikās pa vietām.

Aktrise **Elīna Vāne**, kas filmā ir Billes mamma, preses konferen-

cē priecīga turēja Billes roku un atzina, ka visgrūtākais filmēšanas laikā bijis aizliegums Billi buzināt, ar viņu jautri pačalot, daudzies u. tml. Režisore bijusi gan vagars, gan atbalstītāja. Billes mamma, kura ir pārliecināta par to, kā visam jābūt, ik dienu ir spiesta piedzīvot, ka nekas neatbilst ideālam: ne labsirdīgais vīrs dzērājs, ne sapņotāja meita, ne – galu galā – visa dzīve. Tā arī veidojas viņas attiecības ar Billi – vairāk pastarpinātas, komandējošas, nepieņemošas, turklāt diezgan lielā sadzīvīskā trūkumā. Mazā Bille, ko filmā tik dzīvi atveido **Rūta Kronberga** no Jelgavas, to ļoti pārdzīvo, reizē uztverot pašsaprotami – jo tā vienkārši ir. Uzmundrinājumu viņa gūst grāmatās, sarunās ar draudzeni Ausmu, tēvu un Mildu, pie kuras dzīvo laukos. Aktrise **Maija Doveika** teica – esot bijis patīkami spēlēt Mildas lomu, kaut pilnīgi atšķirīgu no pašas, jo „ir jābūt kādam, kurš iestājas par neaizsargāto”. Savukārt pati mazā aktrise Billes lomas atveidotāja atzīst, ka esot bijis grūti atveidot pilnīgi citādāku cilvēku, bet vēl vienu reizīti filmēties piekristu. Kāda skatītāja bija priecīga, uzzinot, ka Rūta par Billi daudz neesot domājusi,

jo tik smagas domas vien bērnam varētu būt sāpīgas. Rūta gribot kļūt par rakstnieci un grāmatu ilustratori.

Filmu ir noskatījušies arī vairāki gados jauni skatītāji. Kādas ir viņu izjūtas?

Helēna (11 gadu): „Man filma ļoti patika, taču tā, manuprāt, vairāk ir domāta pieaugušajiem. „Bille” bija pamācoša – tā māca mums novērtēt to, kas ir, un lika aizdomāties par grūtajiem apstākļiem, kādos bērni auga kādreiz.”

Fēlikss (9 gadi): „Man visvairāk patika, kā tētis ar govī iejāja kūts durvis. Tā notika tāpēc, ka viņš bija iedzēris šnābīti. Un Billes mamma varētu strādāt un pelnīt, bet viņai bija vāji nervi. Salīdzinot ar to, kā mēs augam, Billei bija ļoti grūti. Mēs gribam uzreiz trīs eiro vai vairāk, bet Billei iedeva vienu latu. Man nepatika notikums baznīcā: viņa izpleta svārkus, lai tie nesaburzās, bet kāds tos piesprauda pie sola, un Bille svārkus saplēsa. Viņa ticēja leiputrijai, es neticu, tagad tās vietā laikam ir „Elkor”. Billei mazai klājās ļoti grūti, bet izaugusi viņa kļuva slavena rakstniece.” ■

Skolā svarīgākā ir sociāli emocionālā mācīšanās

IK ILZE BRINKMANE

11. aprīlī konferenču centrā „Citadele” Valsts izglītības satura centrs (VISC) aicināja uz semināru, lai informētu par jaunas iniciatīvas – projekta „Mācīties būt” – īstenošanu. Tā mērķis ir nostiprināt sociāli emocionālo prasmju attīstīšanas iespējas skolās. Starptautiskajā projektā piedalās septiņas valstis un arī 20 skolām Latvijā piedāvās metodiku un instrumentus sociāli emocionālo prasmju mācīšanai un novērtēšanai. Skolotāji un skolēni piedalīsies pētījumā visa mācību gada garumā, bet jau šajā pavasarī skolas gatavosies darba uzsākšanai.

Beidzot jāmācās dzīvot

Uzrunājot semināra dalībniekus, izglītības un zinātnes ministrs **Kārlis Šadurskis** atzina, ka līdz šim skola mācījusi vien

akadēmiskās zināšanas, bet neko vairāk. „Skola neiemācīja dzīvot un sadzīvot ar vienaudžiem, ar pieaugušajiem, pēc tam darba kolektīvā. Visu to it kā mācījāmies un mīcījāmies, kamēr katrs iznācām, kāds nu esam. Ja skatāmies profesionāli un kompetenti uz sociāli emocionālo mācīšanos, tad tā skolā reizēm ir pat svarīgāka par akadēmisko mācīšanos. Patlaban esam izglītības pārmaiņu procesā un daudz domājam par caurviju prasmēm, par to, kā iemācīt skolēniem sadarboties, būt radošiem, būt kritiski domājošiem, kā attīstīt viņos empātijas spējas, prasmi paskatīties no sava sarunu biedra vai skolotāja skata punkta, kā katru dienu iet uz skolu ar prieku. Pēdējo gadu pētījumi liecina, ka tie jaunieši, kuru izglītības procesā nopietna uzmanība ir bijusi pievērsta sociāli emocionālās mācīšanās jomai, kad skolotājs skolēniem ir kolēģis, padomdevējs ar nedaudz lielāku dzīves pieredzi un sadarbība notiek pozitīvā gaisotnē, savstarpēji uzticoties, attīstot citam cita spējas un prasmes, pēc tam dzīvē ir daudz veiksmīgāki. Viņi veiksmīgāk iekļaujas darba kolektīvā,

Ne vienmēr sakrīt bērna intelektuālais, emocionālais un fiziskais vecums. Skola var palīdzēt izlīdzsvarot bērna attīstību. Agrāk to saucām par audzināšanu.

ir labāki un iejūtīgāki priekšnieki, kolektīvā veido radošu mikroklimatu, orientētu uz panākumiem un veiksmēm. Izglītības sistēmā ir jāpanāk, lai mūsu skolu beidzēji dzīvē būtu veiksmīgi un laimīgi, lai zinātu savu potenciālu un to, kuras prasmes turpmāk jāpildveido,” skaidro ministrs.

Katrs no klātesošajiem varēja apsvērt, kādu skolu savulaik beidzis, vai prasmi iejusties un izprast otru cilvēku, uzklaut un sadzirdēt otra viedokli ieguvis tikai skolā vai tomēr nozīme ir bijusi arī daudziem citiem dzīvē sastaptajiem cilvēkiem. Apmēram pirms gada kādā pirmskolu skolotāju seminārā uz jautājumu, kā iemācīties sociāli emocionālo prasmi, lektore atbildēja – jābūt cilvēcīgam. Manuprāt, arī bērni pasauli vēro ar sirdi un visbiežāk atdarina pieaugušos. Ja ģimenē un skolā būs bijusi saskarsme ar sociāli emocionāli izglītotiem pieaugušajiem, tad viņiem patiesi veiksies. Izglītības politikas veidotāji ir pārliecināti, ka tad, ja skolā to noteiks par pienākumu, ir cerība, ka visi iemantos prasmi būt iejūtīgiem, saprotošiem un sabiedrība mainīsies uz labu.

„Iesim arvien tālāk no tā, ka pārvaldām faktu atcerēšanos vai kādas algoritmu darbības veikšanu, bet tuvosimies tam, lai pēc

iespējas vairāk pārbaudītu skolēnu vispārīgās kompetences un caurviju prasmes. To nav viegli izdarīt, bet tas varētu būt kā skolēna projekta darba pārbaudījums, beidzot 9. un 12. klasi. Jaunā satura projektā esam mēģinājuši caurviju prasmes integrēt noteiktā pakāpē un iekļaut sasniedzamajos rezultātos, lai tās kļūtu par zināšanu, prasmju un attieksmju rezultātu neatņemamu sastāvdaļu. Jaunā mācību satura un pieejas aprakstā esam aprakstījuši redzējumu par skolēnu kā tādu – kas ir atbildīgs sabiedrības dalībnieks, radošs darītājs, personība ar pašapziņu, kas ciena sevi un citus, rūpējas par sevi un citiem, saprot un apzinās gan savas emocijas, gan prātu; ir lietpratējs izaugsmē un saprot, ka jāmācās ir visu dzīvi, lai apgūtu arvien jaunas prasmes un saskarsmes spējas,” stāsta VISC vadītājs **Guntars Catlaks**.

VISC ir iesaistījies starptautiskā projektā „Mācīties būt” („Learning to Be”), kura pētnieki septiņās valstīs izstrādā teorētisko sociāli emocionālās mācīšanās modeli un veido praktiskus instrumentus skolām sociāli emocionālās mācīšanās novērtēšanai. Tos skolotāji, skolēni, vecāki, izglītības iestāžu vadība varēs izmantot sava darba pašvērtēšanai. Šie instrumenti tiks adaptēti un 2018./2019. mācību gada laikā aprobēti piecās valstīs – Latvijā, Lietuvā, Slovēnijā, Itālijā un Spānijā, katrā valstī pētījumā iesaistot 20 skolu.

Samazinās iespēja atsvešināties no skolas

VISC vecākā eksperte Latvijas Universitātes pētniece, asociētā profesore **Baiba Martinsons** atgādina, ka ne vienmēr sakrīt bērna intelektuālais, emocionālais un fiziskais vecums. „Skola var palīdzēt izlīdzsvarot bērna attīstību. Agrāk to saucām par audzināšanu, bet tagad runāsim

par mācīšanos, jo tas ir atgriezeniskais darbības vārds un raksturo abpusēju mijiedarbību,” skaidro **Dr. psych. B. Martinsone** un norāda, ka sociāli emocionālās prasmes apgūst tāpat kā lasīšanu, rakstīšanu un rēķināšanu, kā arī atgādina faktu, ka jau vairāk nekā 20 gadus šādas pieejas efektivitāte ir pierādīta pasaulē. Tajās izglītības iestādēs, kur tiek nodrošinātas sociāli emocionālās mācīšanās iespējas, skolēniem ir augstāki mācību sasniegumi, mazāk uzvedības un garīgās veselības problēmu, kā arī veidojas pozitīvs skolas klimats, gan skolēniem, gan skolotājiem un visiem skolas darbiniekiem samazinās iespēja atsvešināties no skolas. Galvenais ir apgūt un attīstīt spēju saprast sevi, pārvaldīt sevi, saprast citus un saprasties ar citiem.

VISC vecākā eksperte pētniece **Solvita Lazdiņa** ir pārliecināta, ka programmas „Erasmus+” projekta „Mācīties būt” lielākā pievienotā vērtība būs instrumentu komplekts, kas skolotājiem ar teorētiski metodisko materiālu palīdzēs gan apgūt formatīvās vērtēšanas stratēģijas un mācību metodes, gan veikt pašvērtēšanu. „Mācībās iesaistās ne tikai skolotāju komanda un skolas vadība, bet viss skolas kolektīvs, lai saprastu, cik svarīga ir katra loma,” stāsta S. Lazdiņa.

Par drošu Lietuvu

Pieredzē dalījās arī Lietuvas Bērnu un jauniešu centra izglītības direktora vietnieks **Toms Rakovs** (*Tomas Rakovas*). Centrā katru dienu apmēram 4500 bērnu un jauniešu var iesaistīties

200 darbībās: dziedāt, zīmēt, pelnīt utt. Viņaprāt, bērni iemācās sadarbību, radošumu, bet skolotāju uzdevums ir novērtēt, ko bērni iemācās, kā arī, piemēram, pamanīt, ka kādam ir bail ne tikai no ūdens, bet arī būt kopā ar nepazīstamiem cilvēkiem, ka kāds no viņiem nepatīk u. tml. „Socializēšanās notiek jau tūkstošiem gadu, bet ir jāzina, kā to padarīt redzamu, kā to izmantot,” saka T. Rakovs. Kopš 2008. gada Lietuvā izglītībā koncentrējas uz septiņām vispārīgām kompetencēm, kas ietver arī sociāli emocionālos komponentus, bet 2016. gadā ir veiktas izmaiņas izglītības likumā, nosakot, ka skolā ir jānodrošina fiziski un emocionāli droša vide. Arī kaimiņvalstī ir izplatīts alkoholisms, vardarbība, tādēļ Valsts prezidente Daļa Grybauskaitē (*Dalia Grybauskaitė*) ir nākusi ar iniciatīvu „Par drošu Lietuvu”, kas mudināja aizdomāties arī par sociāli emocionālo mācīšanos, kad runa ir par katra ētiku un morāli, bet jau pirmskolu mācību programmās Izglītības un zinātnes ministrija rekomendē ietvert pašpārvaldības, saziņas u. c. dzīves prasmju attīstību.

„Zvaigzne ABC” koncentrējas uz mācību materiālu saturu

Jāņa Menča, seniora, matemātikas grāmata ir izdota arī Dānijā un Igaunijā. Vija Kilbloka uzskata, ka dāņi un igauņi ir novērtējuši autora izstrādāto sistēmu, ko bērnam ir viegli uztvert un saprast, tādēļ šīs grāmatas ir iegādājušies un izdevuši.

IK DAIGA KĻANSKA

10. aprīlī Londonas grāmatu tirgū apgāds „Zvaigzne ABC”, konkurējot ar izdevniecību „Avita Publishing” no Igaunijas un „Šviesa” no Lietuvas, ieguva Starptautisko izcilības balvu kategorijā „Baltijas valstu mācību grāmatu izdevējs”. Žūrija īpaši atzīmēja apgāda mērķtiecīgo darbu dažādu mācību materiālu veidošanā, uzsverot e-grāmatu un digitālā satura pieejamību ikvienam. Lai runātu par paveikto mācību materiālu veidošanā un nākotnes iecerēm, uz sarunu aicinājām apgāda „Zvaigzne ABC” valdes priekšsēdētāju Viju Kilbloku.

Kam pateicoties, jūsprāt, ieguvāt balvu?

Apgāds „Zvaigzne ABC” jau kopš tā dibināšanas ir Eiropas Izglītības apgādu asociācijas (*European Educational Publishers Group – EEPG*, www.eepg.org) biedrs, regulāri piedalāmies starptautiskajās konferencēs, semināros. Iespējams, šī aktīvā darbība arī ir balvas pamatā.

Kad līdz 21 % paaugstināja pievienotās vērtības nodokli Latvijā, radās bažas, kā turpmāk izdot mācību līdzekļus. Organizējām konferenci, un Latvijā ieradās EEPG vadība, skaidrojām situāciju, mēģinājām rast risinājumu. Savukārt mēs esam palīdzējuši Ukrainas un Bulgārijas kolēģiem, uzsverot, ka viņu Izglītības un zinātnes ministrijas nostādnes neatbilst Eiropas demokrātijas principiem.

EEPG seko visām novitātēm, piemēram, arī elektronisko mācību līdzekļu radīšanai un mācību metodēm, kā tos integrēt ar jau esošajiem, u. tml. Esam izvēlējušies Somijas uzņēmuma „Ubiikki” radīto oriģinālplatformu „Cloubi”, ko kā rīku izmantojam, lai radītu savus elektroniskos mācību materiālus. Patlaban interesi ir radījusi spēliskošana, proti, skolēns izpilda testu, iegūst punktus un turpina jau sarežģītākus uzdevumus, lai nokļūtu nākamajā līmenī.

Bijāt vieni no pirmajiem, kas radījāt interaktīvus mācību materiālus. Kā tie laika gaitā attīstās?

2010. gadā radījām grāmatplauktu – grāmatas ar dažādām pievienotām iespējām – video, audio, saitēm, bet tagad grāmatplauktu pārvietojam uz vietni, kas saucas „Māconis” jeb mācīšanās mākonī. Tajā būs ap 300 grāmatu ar dažādām pievienotām interaktīvām iespējām.

Izglītības tehnoloģiju izstādē „Bett Show 2018” Londonā dzirdējām viedokli, ka skolotāji nelabprāt izmanto elektroniskos mācību līdzekļus, jo trūkst pierādījumu, ka skolēnu sekmes būtiski uzlabotos, vien bērniem ir interesantāk. Konferencēs demonstrētie pozitīvie piemēri liecina, ka skolotāji izmanto dažādas metodes: gan grāmatas, gan praktiskas nodarbības, gan elektroniskus līdzekļus. Mēs patlaban izstrādājam fizikas satura moduli vidusskolai. Tas būs sadalīts pa noteiktām tēmām, būs testi, diagnosticējošie darbi. Testi

ir pieejami arī mobilajā tālrunī. Sadarbībā ar EEPG koncentrējamies uz saturu, lai gan lielākie lobiji ir tieši tehnoloģijām, kas diemžēl ātri noveco. Radīto saturu skolotājs var lejuplādēt sev ērtā ierīcē – tālrunī, planšetdatorā, datorā – un demonstrēt, piemēram, uz sienas, bez sasaistes ar konkrētām tehnoloģijām, nav nepieciešams iegādāties dārgu tāfeli u. tml. Šo apgāda „Zvaigzne ABC” pieeju žūrija novērtēja, piešķirot balvu. Profesionāli redaktori ir radījuši mācību līdzekļus visos mācību priekšmetos.

Sākot radīt jaunu mācību komplektu, katra līmeņa izstrādē iesaistās daudzskaitlīgs autoru kolektīvs, kurā ir iesaistīti praktizējoši skolotāji, augstskolu mācībspēks, metodiķi, psihologi. Mācību līdzekli veidojam tā, lai to varētu izmantot arī skolēni ar dažādiem mācību traucējumiem.

Patlaban veidojam materiālu krājumu, kas varētu būt skolotāju bibliotēka. Veidojam tematiskus uzdevumu krājumus, testus, metodiskos risinājumus. Vienmēr esam centušies mācīt sadzirdēt un saredzēt būtību, lai gan izglītības standarts ir mainījies jau vairākkārt.

Jebkuru izstrādāto mācību materiālu izvērtē starptautiska žūrija, kurā darbojas pieredzējuši pedagogi. Piemēram, Jāņa Menča, seniora, matemātikas grāmata ir izdota arī Dānijā un Igaunijā. Viņi ir sajūsmā, jo J. Mencis ir izstrādājis perfektu sistēmu, ko bērnam ir viegli uztvert un saprast. Mūsu izdoto ābeci adaptēja un izdeva Igaunijā un Lietuvā. Latviešu valodas apguvei labi noderēs

Apgāda „Zvaigzne ABC” valdes priekšsēdētāja Vija Kilbloka lepojas ar Starptautisko izcilības balvu kategorijā „Baltijas valstu mācību grāmatu izdevējs”. Žūrija īpaši atzīmēja apgāda mērķtiecīgo darbu dažādu mācību materiālu veidošanā.

mūsu veidotā skanošā ābece.

Lai gan bieži mainās izglītības nostādnes un ministri, esmu sapratusi, ka ir jābūt elastīgam, jāsaprot racionālais kodols. Jādara, saprotot, ka tas ir loģiski un maksimāli pareizi, bet – ievērojot laika diktētās pārmaiņas. Jāatzīst, ka izglītības politikas veidotāji reizēm nerēķinās ar cilvēku ieguldīto darbu, piemēram, nolēma mācīt atsevišķi Latvijas un pasaules vēsturi, tagad nostādne ir mainījusies – un sagatavotie materiāli un grāmatas bijis vēltīgs laika un enerģijas patēriņš. Bet vispār cenšamies būt proaktīvi.

Ar kādām tendencēm valstijums savā darbībā nākas rēķināties?

Diemžēl ir vērojams grāmatu iegādes kritums, jo bērnu skaits ir samazinājies – ģimenes ar bērniem no laukiem nepārbrauc dzīvot uz lielajām pilsētām, bet aizbrauc no valsts. Tomēr cenšamies saskatīt citas jaunas iespējas. Latviešiem raksturīga tradīcija ir dāvināt grāmatas. Lai gan lasītāju ir kļuvis skaitliski mazāk, savās prognozēs esam arī kļūdījušies,

piemēram, Jura Rubeņa grāmatas „Viņa un Viņš. Mīlestība. Attiecības. Sekss” sākotnējo tirāžu nācās dubultot līdz 10 000 eksemplāru. Esam izdevuši Latvijas atlantu bērniem. Esam drosmīgi nodrukājuši 4000, lai gan pirms vairākiem gadiem būtu izdevuši vismaz 10–15 tūkstošus eksemplāru. Cenšamies izdot latviešu un citu tautu klasiku darbus bērniem, lai šīs grāmatas būtu pieejamas visām paaudzēm.

Tā kā valsts izglītībā nosaka jaunas pieejas, mēs, savukārt, parādisim, ka mums jau ir radīts izmantojams potenciāls, to starpā arī mācību līdzekļu komplekts „Raibā pasaule” sešgadīgiem bērniem – tā saturs pilnīgi atbilst kompetenču pieejai jeb lietpratībai. Ja projekta „Skola 2030” piedāvāto mācību materiālu aprobācijas laikā būs vērojamas krasas izmaiņas, tad ātri varam pilnveidot savus mācību līdzekļus. Diemžēl valstī neviens neanalizē, kādi ir skolēnu mācību rezultāti, izmantojot vienu vai otru mācību līdzekli ilgtermiņā, tomēr kas viens ir aprobēt, kā tas strādā, bet otrs – novērtēt rezultātu. ■

Kultūrvides pieejamība Latvijā

IK SARMA FREIBERGA

Latvijas Kultūras akadēmijas
doktorante

Pētot likumdošanas normatīvo bāzi Latvijā attiecībā uz cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (CĪV), redzam, ka tajā viss šķietami ir kārtībā. Latvijā ir spēkā galvenais starptautiskais pamatdokuments ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām, ko Latvija ratificēja 2011. gadā. Tam vajadzētu kalpot par pavērsiena punktu attieksmē pret CĪV. Konvencija neļiek skatīties uz šo mērķgrupu kā līdzjūtības, medicīniskās aprūpes un sociālās aizsardzības objektu, bet paredz attieksmi jaunā kvalitātē, tā runā par visu veidu šķēršļu novēršanu šo personu pilnvērtīgai iekļaušanai sabiedrībā, apzinoties jebkura cilvēka patieso vērtību, tiesības un viņa iespēju pieprasīt šīs tiesības, pašam pieņemt lēmumus un līdzdarboties savu un sabiedrības interešu labā. Saskaņā ar konvenciju katrai dalībvalstij ir jānosaka pasākumi, kas pakāpeniski, šim mērķim maksimāli izmantojot pieejamo resursu iespējas, īsteno personu ar invaliditāti ekonomiskās, sociālās un arī kultūras tiesības. Latvijas kultūrpolitikas izstrādātāji un kopēji liekas neredzam vārdus „maksimāli izmantojot pieejamos resursus”, tā vietā lietojot minimālus resursus vai vispār nedarot neko jau daudzus gadus.

“ Vides pieejamība ir mazliet uzlabojusies, vismaz varam iekļūt jaunuzceltajās koncertzālēs un teātros, bet pieejamība kultūras namos, BJC u. c. līdzīgās institūcijās, kurās arī CĪV varētu kopt savus talantus, ir ļoti ierobežota.

Joprojām praksē netiek veikti būtiski pasākumi, lai CĪV varētu realizēt savas tiesības uz kultūru, kā tas noteikts ANO konvencijā. Tā nosaka personu ar invaliditāti tiesības līdzdalībai kultūras dzīvē, brīvā laika pavadīšanā un dalībā sportā. Ir pausta prasība pēc pieejamības kultūras pasākumu

vai pakalpojumu vietās – teātros, muzejos, kinoteātros, bibliotēkās un pēc iespējas lielākā mērā valsts nozīmes kultūras pieminekļos un objektos. CĪV nav vajadzīgas tikai pārtikas pakas, bet arī kultūra.

2017. gada oktobrī promocijas darba pētījuma nolūkos veicu telefonintervijas ar 40 lielāko un nozīmīgāko kultūras un kultūrizglītības iestāžu vadītājiem. Iegūtie rezultāti rāda, cik tālu vēl esam no šā mērķa sasniegšanas.

Latvijā joprojām ļoti aktuāls ir punkts, kurā paredzēts, ka „dalībvalstis veic atbilstošus pasākumus, lai personas ar invaliditāti varētu attīstīt un izmantot savu radošo, māksliniecisko un intelektuālo potenciālu ne tikai sevis labā, bet arī sabiedrības bagātināšanai”.¹ Institūcijas, kurās uzturas, mācās, nodarbojas CĪV, daļēji cenšas ko darīt CĪV radošo spēju attīstīšanā, bet publisko kultūras institūciju komunikācija ar šo grupu ir tikpat tālu kā Zeme no Mēness. Vēl varam uzstīt sev pa plecu, ka vides pieejamība ir mazliet uzlabojusies, vismaz varam iekļūt jaunuzceltajās koncertzālēs un teātros, bet pieejamība kultūras namos, bērnu un jauniešu centros (BJC) u. c. līdzīgās institūcijās, kurās arī CĪV varētu kopt savus talantus, ir ļoti ierobežota. Daudzos no tiem nevar pat iekļūt. Citos, ja iekšā tiek, tad nevar tikt tālāk – līdz skatītāju zālei, nerunājot par tādu greznību kā CĪV piemērotas labierīcības. Par piekļuvi skatuvei nav pat domāts. Dažiem vadītājiem bija liels izbrīns par jautājumu attiecībā uz skatuves pieejamību, saņemtu pretjautājumu: „Ko tad viņi tur darīs?”

Konvencijā tiek uzsvērti arī doma par stereotipu, aizspriedumu un negatīvas prakses attiecībā pret personām ar invaliditāti apkarošanu visās dzīves jomās un informēšanu par personu ar invaliditāti spējam un veikto ieguldījumu. Jāatzīst, ka pēdējā desmitgadē šajā jomā situācija ir nedaudz uzlabojusies, jo sabiedriskā spiediena rezultātā vairāk informācijas sniedz sabiedriskie plašsaziņas līdzekļi, bet visvairāk to dara nevalstiskais sektors – invalīdu un viņu draugu apvienība „Apeironi”, LCIVSO (Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija) „Sustento”, fonds „Nāc līdzās!” u. c. organizācijas, kas strādā ar CĪV. Valsts institūcijas joprojām strādā lēni, un virzība uz priekšu notiek tad, ja kāds pastumj. Pat pieņemtajos dokumentos ir redzams, ka CĪV tiesību uz kultūras pieejamību jautājums nav nolikts uz vienlīdzības sviras.

Latvijas kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. ga-

FOTO: Normunds Kažociņš

Cēsu novada jaunsargi un zemessargi no Zemessardzes 27. kājnieku bataljona palīdz jauniešiem māksliniekiem nokļūt uz skatuves, jo diemžēl patstāvīgi tas nav iespējams.

dam „Radošā Latvija” par CĪV iespējām realizēt savu potenciālu kultūras dzīvē varam atrast vien atsauci uz saistīto dokumentu – ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanas pamatnostādņēm 2014.–2020. gadam. Diemžēl dokumentā nav ne konkrētu plānu un uzdevumu, kā to paveikt, ne konkrētas institūcijas, kura būs atbildīga par CĪV pilnvērtīgu iekļaušanu sabiedrībā visās dzīves sfērās, ieskaitot kultūras un kultūrizglītības pieejamību.

Arī galvenajā politikas plānošanas dokumentā sabiedrības integrācijas jomā – 2011. gadā apstiprinātajās Nacionālās identitātes un sabiedrības integrācijas pamatnostādņēs 2012.–2018. gadam – ir uzsvērts, ka Latvijā nav izveidota visaptveroša diskriminācijas pārraudzības un novēršanas sistēma. Trūkst regulāru pētījumu un informēšanas kampaņu par sociālo atstumtību un diskriminācijas problēmām Latvijas sabiedrībā.² Diskriminācija attiecībā uz kultūras un kultūrizglītības pieejamību, kā to rāda veiktais telefoninterviju pētījums, pastāv joprojām. Taču kultūra noteikti var kalpot par vienu no sociālās iekļaušanas instrumentiem, jo tā uzlabo CĪV garīgās un intelektuālās dzīves kvalitāti, savukārt tā ir daļa no sociālās dzīves.

2016. gadā Kultūras ministrijas (KM) uzdevumā advokātu birojs „COBALT” veica pētījumu par sabiedrības integrācijas politikas organizatoriskā un tiesiskā ietvara pilnveides iespējām. 2012. gadā tika izveidota Integrācijas pamatnostādņu īstenošanas padome, kuru vada kultūras ministrs. Pēc veiktā pētījuma birojs sniedza atzinumus, kuros cita starpā ir minēts, ka padomes kompetence ir nepamatoti šaura un KM iespējas koordinēt integrācijas jautājumus ir ierobežo-

tas.³ To šodien Latvijā apliecina arī rīcībpolitika, kad integrācijas jautājumi ir sadalīti, netiek pieņemti koordinēti, tiem nav vienotas vadītspējīgas institūcijas. Pēc pētījuma domām, integrācijas vadīšana būtu jāuztic Ministru prezidentam un Valsts kancelejai, kas varētu dot gan uzdevumus ministriem, gan prasīt atskaitīties par to izpildi. KM, respektējot integrācijas starpnozaru raksturu, šādas funkcijas nevar veikt. KM ir sagatavojusi vairākus modeļus sabiedrības integrācijas pārvaldības sakārtošanai, kas – pēc optimistiskā scenārija – varētu sākt darboties 2019. gadā. Cerams, ka tie nepalik ministrijas atvilktnēs.

Latvijas kultūrpolitikas pamatnostādņu 2014.–2020. gadam dokumentā ir iekļauti lieliski vārdi, kam vajadzētu sekot reāliem darbiem dzīvē: „Kultūras telpu veido visa sabiedriskā vide ar tās daudzveidīgajām garīgajām un materiālajām izpausmēm. Tāpēc no kultūrvides daudzveidības, bagātības un pieejamības, no aktīvu un radošu indivīdu līdzdalības tās veidošanā ir atkarīga ne tikai indivīda personības un dzīves kvalitāte, bet arī sabiedrības un valsts izaugsme.”⁴ Tātad – arī CĪV dzīves kvalitāte, kas, mijiedarbojoties ar pārējiem sabiedrības locekļiem, ļauj aug sabiedrībai kopumā. Minētā dokumenta prioritāri veicamajos uzdevumos pirmais minēts „nodrošināt daudzveidīgu kultūrizglītības pakalpojumu pieejamību”.⁵ Par vienu no galvenajiem pasākumiem nosaukta kultūrizglītojošās programmas par laikmēģo mākslu, deju, kino, mūziku, mantojumu, literatūru, dizainu, arhitektūru u. tml. nodrošināšana un pieejamība bērniem un jauniešiem visā Latvijas teritorijā. Gribas domāt, ka šajos bērnos ietilpst arī bērni un jaunieši ar īpašām vajadzībām, kam būtu nepieciešama

viņiem piemērota programma un tās pasniegšanas zināšanas viņu mērķauditorijai. 2015./2016. gadā fonds „Nāc līdzās!” sadarbībā ar Latvijas Nacionālo mākslas muzeju uzsāka muzejpedagogu apmācību un radošās darbnīcas, kas bija vērstas uz muzeju darbinieku kapacitātes celšanu darbā ar CĪV. Diemžēl finanšu resursu ierobežotības dēļ (projekts tika noraidīts Pilsniskās alianses administrētajā KM finansējuma piešķiruma konkursā) projektu nebija iespējams ilgāk turpināt. Bet tajā bija piesaistīti pieredzes bagāti pedagogi, kas ikdienā strādā ar CĪV, un viņi spēja dalīties ar savām zināšanām un nodot tās muzejpedagogiem, kam tās bija ļoti noderīgas. Projekts saņēma Tiesībsarga gada balvu „Izglītības attīstītājs”.

Kultūras un mākslas vieta sabiedrībā un politikā vienmēr ir raisījusi diskusijas. Jo vairāk, ja runājam par tik specifisku novitāti kā CĪV radītā kultūra, kas aktualitāti arī pasaulē sāka iegūt tikai pagājušā gadsimta beigās.

Ar ko CĪV mākslinieciskās nodarbes atšķiras no parasto cilvēku mākslinieciskajām nodarbēm?

Primārā ir pieejamība. Pieejamība nozīmē, ka CĪV, kuriem ir dažādi traucējumi, var piedalīties kultūras dzīvē. Viņi var gan iekļūt kultūras institūcijā, gan piekļūt kultūras lietošanai kā patērētāji (skatītāji), gan realizēt savu potenciālu radīšanā (kļūt par kāda mākslas žanra produkta radītāju). Tas nozīmē arī to, ka cilvēki kultūras institūcijā viņus pieņem tādus, kādi viņi ir, un vēlas sadarboties ar viņiem.

Sekundārā atšķirība ir CĪV funkcionālās īpatnības jeb traucējumi, kas reizēm palēnina viņu uztveres ātrumu kādas funkcijas trūkuma dēļ – redzes trūkums, dzirdes trūkums, nespēja ātri un pilnvērtīgi kustēties, intelekta traucējumi, kas apgrūrina dažādu uzdevumu sapratni.

Apvienojot abas atšķirības grupas, varam secināt, ka ikvienam kultūras institūcijā strādājošajam noteikti ir nepieciešamas lielākas zināšanas darbam ar CĪV, tam ir vajadzīgi papildu resursi visdažādākajās jomās – gan vides fiziskajai piemērošanai, gan bieži arī papildu cilvēkresursi, ideālā gadījumā asistenti. Asistenti kultūrizglītībā būtu nepieciešami tāpat kā izglītības iestādēs. Kā intervijās atzina kultūras namu vadītāji, tas ir īpaši svarīgi, ja pulciņā ienāk cilvēks ar intelekta traucējumiem, jo viņam ir nepieciešami papildu skaidrojumi un vairāk individualizēta pieeja. Interviju rezultāti rāda, ka no 22 kultūras institūcijām, kurās darbojas dažādi mākslinieciskie kolektīvi, deviņos nekad nav bijis un arī šodien nedarbojas nevienš CĪV. Pārējās – pārsvarā lietišķās mākslas pulciņos, kur darbojas cilvēki ar garīga rakstura traucējumiem, – ir pa vienam vai dažiem pārstāvjiem.

¹ ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. – Latvijas Vēstnesis, 2010, Nr. 27.

² <https://likumi.lv/ta/id/238195-par-nacionalas-identitates-pilsoniskas-sabiedrības-un-integrācijas-politikas-pamatnostādņēm-2012-2018-gadam>.

³ „COBALT” atzinums sabiedrības integrācijas politikas organizatoriskā un tiesiskā ietvara pilnveides iespējām, 2016.

⁴ Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam „Radošā Latvija”, Ministru kabineta (MK) rīkojums Nr. 401, 29.07.2014.

⁵ Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam „Radošā Latvija”, MK rīkojums Nr. 401, 29.07.2014.

cilvēkiem ar īpašām vajadzībām

Ikdienā daudzviet ir redzama pretruna starp ANO konvenciju un dzīves realitāti. To apliecina telefonintervijas ar lielāko Latvijas un Rīgas kultūras institūciju – koncertzāli, teātru, Rīgas kultūras namu, Rīgas mākslas skolu un BJC – vadošajām amatpersonām. Intervijās iestāžu vadītājiem tika uzdoti 4–6 jautājumi:

- 1) vai cilvēkiem ar kustību traucējumiem ir iespējams no ielas patstāvīgi iekļūt kultūras institūcijā;
 - 2) vai cilvēkiem ar kustību traucējumiem ir nodrošināta iekļuve skatītāju zālē;
 - 3) vai cilvēkiem ar kustību traucējumiem ir nodrošināta iekļuve skatuvei;
 - 4) vai kultūras institūcijā darbojas cilvēkiem ar invaliditāti piemērota tualete?
- Nākamie jautājumi tika uzdoti tikai kultūras namu, mākslas skolu, BJC vadītājiem:
- 5) vai viņu interešu pulciņos vai mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos darbojas CĪV;
 - 6) vai kolektīvu vadītāji būtu gatavi pieņemt savos kolektīvos CĪV?

Atbildes rāda, ka reālajā dzīvē aina ir tālu no deklarētā normatīvajos aktos.

Rīgā, aptaujājot deviņus kultūras namus, tiem pievienojot Rīgas mākslas telpu un Latvijas Nacionālo bibliotēku (LNB; arī tur cilvēki var iet nodarboties ar dažādām aktivitātēm), konstatēju faktu, ka divos no tiem cilvēkiem ar kustību traucējumiem nav iespējams patstāvīgi pat iekļūt pa ārdurvīm; tālāk zālē nevar iekļūt četros, kas ir gandrīz puse no visiem; piecos, kas jau ir vairāk

nekā puse, nevar piekļūt skatuvei. Tas nozīmē, ka CĪV ne tikai nevar baudīt dažādus kultūras un mākslas pasākumus, bet nevar šajās iestādēs piedalīties arī mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos. Rezultātus uzlabo LNB, Rīgas mākslas telpa, Mazā gilde un VEF kultūras pils, kurās izpildās visi četri kritēriji. Taču katastrofāli nepieņemams ir stāvoklis BJC. Nevienam no četriem aptaujātajiem („Altona”, „Daugmale”, „Laimīte”, Rīgas skolēnu pils) nav pieejams cilvēkiem ar kustību traucējumiem, tikai „Laimītē” var iekļūt pa ārdurvīm. Uz zāli netiek nevienā, uz skatuvi – nevienā, invalīdu tualetes nav nevienā! Arī Rīgas skolēnu pils ir pilnīgi nepieejama bērniem un jauniešiem ar kustību traucējumiem.

Jādomā būtu ne tikai par vides pieejamību, bet arī par kultūras iestāžu cilvēku gatavību pieņemt CĪV un nodarboties ar CĪV – lai viņi būtu gan morāli, gan profesionāli tam gatavi. Nepieņemšana veicina sociālo atstumtību, un tas nav vienkārši neveiksmes vai personisko trūkumu rezultāts, bet drīzāk sistēmas trūkumu produkts, jo tas rada nelabvēlīgus apstākļus noteiktām sabiedrības grupām.

Diemžēl arī teātri un koncertzāles ir tikai daļēji pieejami. Izņēmumi ir jaunās koncertzāles Liepājā, Rēzeknē un Cēsīs. Jāatzīst, ka Cēsu koncertzālē pieejamas ir visas telpas, tomēr cilvēkiem ar kustību traucējumiem nav nodrošināta nokļuve uz skatuves. Šis fakts ir apliecinājums stereotipa dzīvošanai sabiedrībā – cilvēks ratīnkrēslā nav iedomājams kā mākslinieks uz skatuves. Otrā

FOTO: Jānis Mednis

„Melo-M”, Kristaps Kaņuks no Kuldīgas un Dināra Rudāne vienotā priekšnesumā.

cilvēka vērtējumi ir bāzēti mūsu pašu pamatvērtībās, kas satur mūsu ētiskos kodus un sociālās un kultūras normas. Tas daļēji ļauj izskaidrot, kādēļ attieksmes maiņa pret CĪV ir tik lēna. Būtībā tā ir dziļi fundamentāla katras personības domāšanas veida un vērtību izpratnes maiņa. Mūsu uzskati un novērtējumi izpaužas mūsu uzvedības modeļos. Ir nepieciešama domāšanas mēroga maiņa.

Pētot kultūras iestāžu mājaslapas internetā, tikai retajā ir atzīme, ka vide ir pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

Iepriekšminētais daļēji izskaidro faktu, kā mūsu sabiedrība,

ieskaitot valsts pārvaldi, attiecas pret CĪV nepieciešamību nodarboties ar mākslinieciskajām aktivitātēm un to atbalstīšanu. Joprojām nav izprasta jēga, cik liela nozīme māksliniecisko talantu izpausmēm ir CĪV dzīvē. Arī viņiem māksla paplašina dzīves telpu, tā ir viņu iespēja pašrealizācijai. Stereotipi, kas dzīvo lielā daļā cilvēku apziņā, attur viņus no vēlmes iepazīt CĪV radītos mākslinieciskos sniegunus, jo viņi jau iepriekš paredz, ka tiem nebūs mākslinieciskas vērtības. Tādēļ koncertus, kuros muzicē, spēlē teātri vai citādi uzstājas CĪV, pārsvarā apmeklē viņu ģimenes locekļi

un draugi, vai arī viņi brauc uzstāties slēgtās auditorijās, piemēram, veco ļaužu pansionātos, speciālās skolās. Viņi netiek aicināti uzstāties lielos publiskos pasākumos, kur gūtu iespēju sevi apliecināt plašākai auditorijai.

Tikai sabiedrības attieksmes (arī valdība ir daļa no sabiedrības) maiņa spēs veicināt reālu pārmaiņu ieviešanu. Skola ir mazs sabiedrības modelis: viss, kas notiek sabiedrībā, atspoguļojas skolā, un viss, kas notiek skolā, atspoguļojas sabiedrībā. Izveidojot labu iekļaujošu izglītību, mēs ieliksīm pamatus iekļaujošai sabiedrībai. ■

Redzējums par Latviju konkursizstādē „Krāsainās domas”

IK LĪGA JUKŠA

Mg. art.

IK DACE EISAKA

Mājturības un tehnoloģiju skolotāja

No 9. līdz 12. aprīlim Rīgas Valda Avotiņa pamatskolā–attīstības centrā notika konkursizstāde „Krāsainās domas”. Tajā Rīgas un Rīgas plānošanas reģiona speciālo skolu audzēkņi rādīja savu veikumu vizuālajā un vizuāli plastiskajā mākslā.

Konkursizstādē „Krāsainās domas 2018” tika iesniegti un izstādīti 148 darbi, kurus bija darinājuši 200 audzēkņi no 12 Rīgas un Rīgas plānošanas reģiona speciālajām skolām 52 pedagogu vadībā.

Šagada izstāde bija speciālo skolu pedagogu un audzēkņu veltījums Latvijai 100. dzimšanas dienā. Izstādes tēma „Es dzīvoju

Latvijā!” rosināja vērot Latvijas krāšņo dabu, daudzpusīgās norises un bagātās tradīcijas. Daudzos darbos par iedvesmu tika izmantots karogs un tā krāsas, Latvijas kontūra un etnogrāfiskās zīmes, kā unikālas tradīcijas radošam darbam iedvesmojuši Ligo un dziesmu svētki. Skolēni savos darbos bija izvēlējušies radoši un asprātīgi atainot arī tādas visai ikdienišķas norises kā kino apmeklējums, pastaiga ar sunīti vai ceļš māju. Apjomīgi un krāšņi vizuāli plastiskajā mākslā dažādās tehnikās bija veidoti darbi, kuru radīšanā piedalījušies vairāki skolēni, apgūstot sadarbības prasmes un spēju novērtēt citu veikumu.

Visu šo darbu radīšanā nenovērtējamu palīdzību un darbu ir ieguldījuši pieredzējušie speciālo skolu pedagogi, kuri radošo garu saglabā sirdī un spēj to sniegt arī saviem audzēkņiem.

Izstādes noslēguma pasākumu bagātināja radošā darbnīca, kurā katras skolas skolēni izveidoja savu vainagu Latvijas simtgadei, saņēma balvas, atzinības un cienastu.

Pasākums notika ar Rīgas domes izglītības, kultūras un sporta departamenta atbalstu, kas deva iespēju skolēnus iepriecināt ar jaukām balvām un bagātīgu cienastu. Izstādes organizatori priecājas arī par departamenta sporta un interešu izglītības iestāžu nodaļas galvenās speciālistes Daces Zālītes vizīti, augsto novērtējumu un gudri, interesanti, gaumīgi un pārdomāti veidoto noslēguma pasākumu.

Visi skolēni bija patiesi priecīgi par iegūtajiem diplomiem un atzinības rakstiem, kā arī par iespēju ieraudzīt savus darbus lielā izstādē un kopā ar citu skolu audzēkņiem pavadīt radošu pēcpusdienu.

FOTO: Līga Jukša

„Krāsainajām domām” skolēni, apgūstot sadarbības prasmes un spēju novērtēt citu veikumu, bija veidojuši apjomīgus un krāšņus darbus par tēmu „Es dzīvoju Latvijā!”.

Speciālo skolu skolotājiem konkursizstādē „Krāsainās domas” ir kļuvusi par ikgadēju tikšanās vietu, kur apzināties sava darba vērtību, pārliecināties par

savu un savu audzēkņu varēšanu, kā arī tikties ar kolēģiem, lai sirsnīgā gaisotnē pārrunātu izaicinājumus nākamajam darba cēlienam. ■

Vai skola tiešām atvērtā visam?

IK ZANE KĻAVIŅA

Dažādu ideju un viedokļu cīņas par savām pastāvēšanas tiesībām aizvien agresīvāk cenšas iespraukt arī izglītībā. Kaut gan Izglītības likumā ir noteikts ievērot ideoloģisko neitralitāti un izglītības atbilstību Latvijas Republikas Satversmē ietvertajam un aizsargātajām vērtībām, īpaši tādām kā laulība un ģimene,¹ pati Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar Labklājības ministriju aktīvi lobē radikālā feminisma ideoloģijas ideju popularizēšanu un iemānīšanu bērniem.

Viena no aktivākajām šo ideju paudējām ir nu jau par izglītības ekspertu dzimumlīdzības jomā pretendējošā biedrība „Marta”, kas savu devumu izglītības jomā pieteica ar pepijprinčiem un grāmatiņu par Kārli un Karlinu. Toreizējais sabiedrības sašutums un metožu piedāvājuma asā kritika nav samazinājusi šīs organizācijas degsmi darboties izglītībā, lai bērniem veidotu to pasaules uzskatu, kuru atbalsta „Martas” lobētāji un apmaksā sponsori.

“Metodēs tiek paredzēta obligāta aktīva iesaistīšanās, kas paspīlgtināta ar emocijām un kustībām. Kartīšu spēlē heteroseksuāliem dalībniekiem nav iespējams izvairīties no intīmu attiecību modelēšanas ar sava dzimuma partneri.

Saskaņā ar Ministru kabineta (MK) noteikumu Nr. 480² 8. punktu izglītojamo audzināšanas darbu var īstenot dažādās formās, arī sadarbojoties ar citām institūcijām vai nevalstiskajām organizācijām. Tomēr MK noteikumos ir noteikts pienākums atbildīgi izvērtēt sadarbības partneri, lai piedāvājums atbilstu likuma prasībām un definētajām vērtībām.³

Diemžēl dažādu apstākļu dēļ šāda atbildīga izvērtējuma bieži vien nav. Patiesībā tam ir nepieciešams arī ļoti liels laika patēriņš

un cilvēkresursu iesaiste, kas ne vienmēr ir nodrošināma. Tomēr vai, palaujoties vien uz kārtējā piedāvājuma oficiālo aprakstu un organizācijas respektablu un visai skaļo darbību, izglītības iestāde neriskē nokļūt likuma pārkāpēju statusā, kad izrādīsies, ka tā ir atbalstījusi pat visai šokējošas darbības un bērnu iesaisti tajās?

Šā gada 9. aprīlī vietnē www.pietiek.com tika publicēts raksts http://pietiek.com/raksti/latvijas_valsts_finanseta_biedriba_centrs_marta_un_tas_pornopadomi par biedrības „Marta” jauniešiem paredzētajos materiālos „DARI” konstatēto aktīvo saiti uz intīmo pakalpojumu un pornomateriālu vietni www.asbae.eu, kas brīdī, kad top šis raksts (21.04.2018.), joprojām ir aktīva. Rakstā minēti arī citāti no „Martas” metodiskajiem materiāliem bērniem: šķiet, tie nevarētu atbilst patiesībai, ja vien tiešām nebūtu lasāmi pašas „Martas” mājaslapā.

„Martas” mājaslapā <http://www.marta.lv/marta-darbiba/interesu-aizstaviba-new> publikotajā nostājas dokumentā par sabiedrības pornifikāciju⁴ lasām: „Sabiedrības pornifikācija nebūtu problēma, ja pornogrāfijas industrija pamatā nebūtu vardarbīga, ja pornogrāfijas saturs nebūtu nereālistisks un degradējošs [...]”; „Pornogrāfiski materiāli atkarībā no konteksta var funkcionēt dažādos veidos: kā izziņas avots, kā intīmās uzvedības stila avots, kā identitātes veidošanas instruments, kā iespēja izprast savu seksualitāti un dzimti (nevis dzimumu – autores piez.), kā arī dod iespēju socializēties ar vienaudžiem”. Minētajā materiālā lasām, ka „Martas” galvenie iebildumi ir nevis pret pornogrāfijas izplatību bērnu vai jauniešu vidū, bet pret to, ka pornogrāfijas piedāvājumā dominē izskaistinātas un noteiktiem stereotipiem atbilstīgas ķermeņa aprises un redzami sižeti neatbilst realitātei. Taču šo situāciju kompensē vietnē www.asbae.eu redzami tēli, kas demonstrē veselīgas dabiskas sievietes un viņu vēlmi nodarboties ar seksu brīvā, sev tīkamā veidā.

Cits nostājas dokuments „Reproduktīvās tiesības”⁵ pauž pārliecību, ka reproduktīvās tiesības ir cilvēktiesības un tādēļ ikvienam (arī bērniem – autores piez.) ir tiesības būt informētam un lemt par jautājumiem, kas saistīti ar viņa reproduktīvo veselību. Tādēļ „Latvijai un citām valstīm būtu nepieciešams rīkoties sekojoši:

1. Nodrošināt pieejamu, faktos balstītu, vecumam atbilstošu reproduktīvo izglītību jau no pir-

„Metodikas rokasgrāmatā meiteņu un zēnu grupu vadītājiem” ievietotās ilustrācijas, kuru autore ir Mīa Longlija (My Longley), tiek ieteikts izmantot, lai veicinātu diskusiju par nevienlīdzību.

majiem bērnu formālās izglītības gadiem (uzsākot gaitas pirmskolas izglītības iestādē – autores piez.);

2. Aktīvi strādāt, lai mainītu tādas sociālās normas, kas ierobežo individu spējas īstenot savas reproduktīvās tiesības, tai skaitā mazināt stereotipu un visu veidu nevienlīdzības izplatību sabiedrībā”.

Un tiešām – „Marta” arī aktīvi iedzīvina savus ieteikumus, pat atklāti paužot, ka ir pret Satversmē definētajām vērtībām, Izglītības likumā noteikto un sabiedrības vairākuma uzskatiem, kas esot balstīti stereotipos un tāpēc maināmi atbilstīgi „Martas” progresīvajam redzējumam.

Viens no aktuālajiem „Martas” projektiem, ko īsteno no šā gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim, ir „Drosme rūpēties! Starp jauniešiem pastāvošās vardarbības prevencija”. Projekta aktivitātēs ietilpst arī zēnu un meiteņu (13–16 gadu) grupu izveide dažādās Latvijas skolās, jauniešu centros, izglītības iestādēs, bērnu namos. Nenoliegsim, ka projekta mērķis šķiet pozitīvs, un diez vai kāds aizdomāsies, ka tā ietvaros varētu notikt jauniešu orientēšana uz homoseksuāliem un agrīniem intīmiem sakariem, uz pornogrāfijas izmantošanu un prostitūciju kā vienu no profesionālām izvēlēm u. c. Tomēr, pirms vērt savas iestādes durvis šā projekta realizācijai, aicinu ielūkoties materiālos un darba metodēs, kuras saskaņā ar pašas „Martas” lepmi pausto informāciju tiek sekmīgi īstenotas jau kopš 2010. gada un apkopotas Mīas

arī uz tāfeles. Nav skaidrs, kāds ir plānotais šā uzdevuma pozitīvais rezultāts, jo dalībnieki var justies kā piespiesti piedalīties reālā grupveida dzimumaktā ar traumatiskām sekām dalībnieku psihei un spējai veidot veselīgas attiecības turpmāk.

Pārdomas raisa arī šāds piedāvātais diskusijas tēmas formulējums „Kļūt par prostitūtu – tā ir mana aktīva izvēle” (21. lpp.) un „Jautājumi diskusijas veicināšanai:

- Vai (pornogrāfiju) labāk skatīties vienatnē vai kopā ar citiem?
- Kāpēc cilvēki izvēlas kļūt par pornozvaigznēm? Vai ir kāda atšķirība starp to, ka esi zēns vai meitene?
- Kā man izturēties pret partneri, kurš negrib skatīties pornogrāfiju, ja es pats (-i) to vēlos?”.

Metodikā ir norādīts, ka „ir svarīgi spēt aprakstīt gan savas negatīvās, gan pozitīvās sajūtas, ko raisa pornogrāfiska rakstura filmas” (69. lpp.).

Neizpratni par „Martas” piedāvāto ģimenes modeli raisa apgalvojums „Tēvs dēlam (meitai) rāda savus pornogrāfiska satura žurnālus” (61. lpp.).

Viedoklis par dzimumdzīves uzsākšanu un vēlamo attiecību raksturu ir pausts šādi: „Neaizmirsti: nepārprotami norādi, ka sekss un dzimumakts nav viens un tas pats. [...] sekss var būt arī tikai iekāres dēļ, tāpēc, ka gribas. Lai nodarbotos ar seksu, diviem cilvēkiem nav jābūt pārim, viņi pat var nepazīt viens otru, bet galvenais – viņiem abiem ir jāgrib nodarboties ar seksu.” (68. lpp.) „Laba vai apmierinoša sekss pamatā jābūt abpusējībai; tam nav obligāti jābūt saistītam ar romantisku mīlestību. Svarīgākais, lai abas puses ir vienprātīgas, ka vēlas seksu, un ir vienojušās par to, kāds tas būs.” (72. lpp.)

Pretēji pašas „Martas” paustajam par nepieciešamību „nodrošināt pieejamu, faktos balstītu, vecumam atbilstošu reproduktīvo izglītību”, jāteic, ka zinātniskuma šajos materiālos nav nemaz. Daudz tendenciozu apgalvojumu, kas uzkrītoši neatbilst realitātei, piemēram: „Meitenēm ir mazāk pašvaldības piedāvāto resursu brīvā laika pavadīšanas pulciņiem nekā zēniem, meitenēm dod mazāk iespēju izteikties klases nodarbībās” (25. lpp.).

Piedāvātais ieskaits „Martas” metodiskajā materiālā norāda uz nepieciešamību katrai izglītības iestādei, pedagogam un katram no vecākiem būt atbildīgam par to, kam mēs veram vaļā savas durvis. Aiz skaistiem vārdiem un cēliem nolūkiem var slēpties cita izpratne un vērtības, ko varbūt negribam saviem bērniem novēlēt. Iespējams, dažādība ir vērtība, taču tā mudina saglabāt arī modrību par robežām, kuras reizēm var tikt apdraudētas. ■

¹ Izglītības likums. 10.¹ pants. Izglītība un tikumība.

² <https://likumi.lv/ta/id/283735-izglitojamo-audzinasanas-vadlinijas-un-informacijas-macibu-lidzeklu-materialu-un-macibu-un-audzinasanas-metozu-izvertesanas>.

³ MK noteikumi Nr. 480, 17. pants.

⁴ <http://www.marta.lv/docs/1283/2017/Sabiedrības-pornifikācija.pdf>.

⁵ http://www.marta.lv/docs/1283/2018/Reproductive_rights.pdf.

SEMINĀRS

11. maijā

Latvijas Kultūras akadēmijā plkst. 10.30–16.00 notiks profesionālās kompetences pilnveides sešu stundu seminārs Latvijas skolu skolotājiem. Seminārā informēs par iniciatīvas „Latvijas skolas soma” ieviešanu un kultūras kanona konkursu vidusskolēniem, kā arī par aktualitātēm kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā Valsts izglītības satura centra īstenotajā projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā”.

Pirmajā sekcijā būs iespēja uzzināt par kultūras studiju ieceri – plānoto mācību saturu un tā ieviešanu vidusskolā.

Otrā sekcija tiks veltīta iniciatīvai „Latvijas skolas soma” – par ieviešanas principiem, pieejamo informāciju un tālāko sadarbību programmas ieviešanā 2018./2019. mācību gadā.

Trešā sekcija būs veltīta kultūras izpratnes mācību saturam un kultūras kanona konkursa vidusskolēniem idejai un vērtēšanas metodikai.

Pieteikšanās uz semināru līdz 6. maijam, aizpildot pieteikuma veidlapu <https://lka.edu.lv/lv/> un nosūtot to semināra koordinatorei Aijai Lūsei (aija.luse@lka.edu.lv). Dalība seminārā ir bez maksas.

DAILES TEĀTRIS

Patriks Mārbers

Pēc Jūlijas jaunkundzes

Pēc Augusta Strindberga lugas
„Jūlijas jaunkundze” motīviem

Kaislību drāma

Pirmizrāde • 2018.gada 25.martā

Lomās • Ilze Ķuzule-Skrastiņa,
Dainis Grūbe, Kristīne Nevarauska

Režisore • Laura Groza-Ķibere

Scenogrāfs • -8

Kostīmu māksliniece • Jolanta Rimkute

Gaismu mākslinieks • Jānis Sniķers

Informācija pa tālr. 67294444 Kases darba laiks: 10.00–19.00; S., Sv.11.00–18.00
www.dailesteatris.lv

DAILES TEĀTRIS

AINA RENDA

BŪT KEJAI GONDAI

Romantiska drāma 2 cēlienos
PRIMIZRĀDE 2018.gada 23.martā

LOMĀS: Rēzija Kalniņa, Kaspars Zāle, Gints Grāvelis,
Dārta Daneviča, Artis Robežnieks, Ērika Eglija,
Gints Andžāns, Ieva Florence, Anete Krasovska,
Aldis Šiliņš, Lelde Dreimane, Mirdza Martinsone,
Olga Dreģe, Dainis Gaidelis, Mārtiņš Upenieks

Režisors – Dž.Dž.Džilindžers

Iestudējuma atļauja – Curtis Brown, Ltd.

Informācija pa tālr. 67294444 Kases darba laiks: 10.00 - 19.00; S., Sv.11.00 - 18.00
www.dailesteatris.lv

Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienai veltītie pasākumi Rīgā

Latvija 100

BRĪVĪBAS IELAS STĀSTI

Brīvības laukumā

No 4. maija 10.00 līdz 5. maija 22.00
Ziedu Latvijā
11.00–13.30 Latvijas izglītības iestāžu
pūtēju orķestru defilē un koncerts
14.00 Ziedu nolikšanas ceremonija
15.00–17.00 Grupas „Jauno Jāņu
orķestris”, „Ilģi”
20.30 Koncerts „Brīvības pieturas”
Elza Rozentāle, Jolanta Strikaite-Lapiņa,
Daumants Kalniņš, Juris Jope,
Zigfrīds Muktupāvels, grupa „Rikši”,
aktieri Gints Grāvelis, Gints Andžāns,
koris „Maska”

Brīvības ielā – no Brīvības laukuma līdz Latvijas Etnogrāfiskajam brīvdabas muzejam

10.00–22.00 Pilsētvides izstāde
„Brīvība atcerēties”

Maršrutā Esplanāde–Brīvdabas muzejs–Esplanāde

11.00–18.00 100. autobuss. Brīvības ass

Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā

11.00–19.00 Izstāde „Latvijas gadsimts”

Esplanādē, pie Dailes teātra, pie VEF Kultūras pils

12.00–18.00 Brīvības ielas forums

Esplanādē

12.00–18.00 Teātra izrādes bērniem.
Leļļu meistarklases

Vidzemes tirgū

12.00–18.00 Teātra izrāde „Latvijas
plānošanas institūts”

Pie VEF Kultūras pils

12.00–23.00 Svētki VEF pilsetā
Tehnisko inovāciju darbnīcas bērniem,
nākotnes tehnoloģiju demonstrējumi,
koncerti

Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā

12.00–18.00 Pasākums visai ģimenei
„Brīvība tradīcijās” *

CITVIET

Kinoteātri “Splendid Palace”

11.00–23.00 4. maija Latvijas filmu
maratons *

Latvijas Mākslas akadēmijas pagalmā un laukumā pie Latvijas Nacionālā mākslas muzeja

12.00–18.00 #LV100 radošās darbnīcas
„Brīvība radīt!”

Vērmanes dārza estrādē

13.00–20.00 TAUTA. DZIESMAS. TĒRPI
13.00–15.00 Tautastērpu parāde,
folkloras kopu sadziedāšanās
15.30 “Uzvelc tautas tērpu par godu
Latvijai” gājiens uz Brīvības laukumu
15.30–16.30 Ekoloģiskās mūzikas
grupa “Ducele”
17.00–20.00 Tautasdziesmu programma
„Visas manas labas dziesmas”

Kultūras un atpūtas centrā “Imanta”

14.00 Koncerts “Latvijas simtgades
personības. Olga Dreģe”
Ielūgumi kultūras centrā “Imanta”

Lielajā gildē

16.00 Koncerts “Svētki ar orķestri”
Ielūgumi “Lielās gildes” biļešu kasē

Kultūras un tautas mākslas centra “Ritums” filiālē Ieriķu ielā 43A

16.00 Koncerts “Tuvāk”
Grupa “Astro’n’out”
Ielūgumi 27. un 28. aprīlī no 10.00
līdz 16.00 Ieriķu ielā 43A

Rīgas Latviešu biedrības Lielajā zālē

17.00 Koncerts “Saules mūzika”
Ielūgumi 2. un 3. maijā no 12.00 līdz 14.00
Kronvalda bulvārī 8, 1. stāva foajē

Rīgas Kultūras centrā “Ilģuciems”

17.00 Koncerts “Veltījums” *

Rīgas Tehniskās universitātes

Lielajā zālē
17.00 Koncerts un “Baltā galdauta svētki” *

Kalnciema kvartālā

17.00–24.00 Latvijas kino un mūzikas
vakars “NeatkaRīga”

Kultūras pilī “Ziemeļblāzma”

18.00 Koncerts “Svētku diena”.
Grupa “Turaidas Roze”
Ielūgumi kultūras pilī “Ziemeļblāzma”

Latvijas Nacionālās bibliotēkas ātrijā

18.00 Dižkoncerts “Latvijas komponisti
Latvijas simtgadei”
Biļetes “Biļešu paradīzes” kasēs

* Ieeja bez maksas
Uzzini vairāk:
www.kultura.riga.lv
www.lv100.lv

Pedagogu tālākizglītības kursi

Apgāda „Zvaigzne ABC” pieaugušo neformālās izglītības iestāde *Skolu informācijas centrs* aicina piedalīties pedagogu profesionālās pilnveides programmā.

Kompetenču pieejā balstīts mācību process pirmskolā 2018. gada 16. maijā (A programma 7 stundu apjomā).

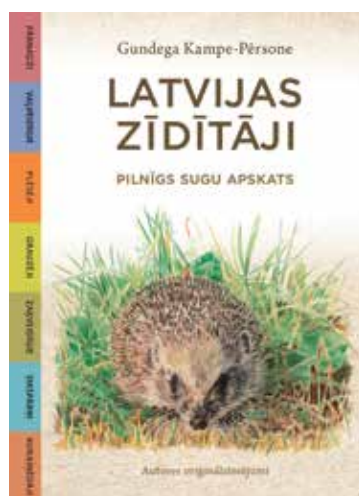
Maksa par kursiem – 10 EUR.

Kursu noslēgumā tiek izsniegta apliecība. Sikāka informācija un pieteikšanās www.zvaigzne.lv sadaļā „Pedagogiem → Semināri un tālākizglītības kursi”.

Uzziņas pa tālruni 67508517 vai e-pastu sic@zvaigzne.lv.

Latvijas zīdītāji. Pilnīgs sugu apskats

Grāmatas autore **Gundega Kampe-Pērsona** ir biologe, kas specializējusies zīdītāju izpētē. Grāmatas galvenajā daļā aprakstītas visas līdz šim Latvijas faunas sarakstā iekļautās sugas – šo dzīvnieku morfoloģija, izplatība, dzīvesveids, barošana un vairošanās. Papildinformācijā lasītājs atradīs īsus aprakstus par galvenajām zīdītāju sugām, kuras Latvijas teritorijā bija izplatītas pēc pēdējā leduslaikmeta, tomēr pašlaik vairs nav sastopamas, kā arī pilnu Latvijas zīdītājdzīvnieku sugu aprakstu un to aizsardzības statusu.

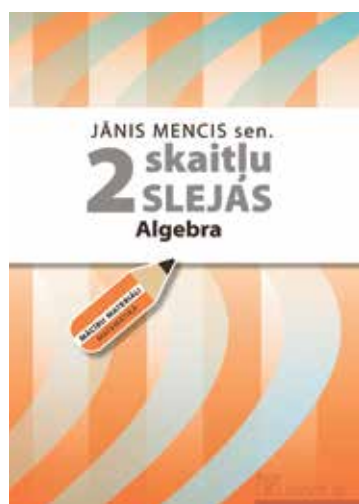

Skaitļu slejas

Uzklausot daudz skolotāju ierosinājumus, apgāds „Zvaigzne ABC” izdod **Jāņa Menča**, seniora, „Skaitļu slejas” 3 daļās: „Racionālie skaitļi” (1. daļa), „Algebra” (2. daļa), „Ģeometrija” (3. daļa).

„Skaitļu slejas” ir īpašā veidā iekārtots vingrinājumu krājums, kas dod iespēju ātri pārbaudīt atbilstošumu pareizību. Katra sleja ar horizontālām līnijām ir sadalīta apmēram 3 cm (6 rūtīņu) joslās. Katrā joslā ievietoti 3 piemēri. Tādās pašās joslās sadalītas arī atbilstošas slejas. Rezultātu pierakstam skolēns uz rūtīņu papīra sagatavo savu sleju, novelkot horizontālās līnijas ik pēc 6 rūtīņām. Skolēna sleju pieliekot blakus atbilstošajai, tūlīt var pamanīt kļūdainos rezultātus. Ja nepieciešams, risināšanai var izmantot speciālu burtnīcu vai piezīmju lapas.

Skaitļu slejas ir izveidotas divos variantos, atbilstoši ievietotās atsevišķi sabrošētā pielikumā, ko no vingrinājumu brošūras pēc vajadzības var izņemt.

Izcila grāmata jauniešiem

Ar **Aivaru Kļavi** sarunājas Kristīne Ilziņa

Pastāstiet par topošo triloģiju – kā radās doma, ideja un cik tālu jau esat ticis? Zinu, ka ir lasītāji, kuri gaidīt gaida nākamās daļas.

Ideja radās pirms gadiem pieciem, sešiem. Beidzu romānu ciklu par vēsturi „Viņpus vārtiem”. Šā cikla četras grāmatas aptver laika posmu tūkstoš gadu garumā. Loģiski radās jautājums: bet kas bija pirms tam? Kas notika pirms diviem vai trim tūkstošiem gadu? Par to laiku tikpat kā nav rakstisku liecību, tāpēc var palīdzēt tas, kas uziets arheoloģiskajos izrakumos.

Bija skaidrs, ka ar esošo faktu materiālu diez vai ir iespējams uzrakstīt grāmatu pieaugušajiem par tik senu pagātni, toties, pārvešot faktus konkrētā darbībā, tas varētu būt interesanti jauniešiem. Un rakstīt par pirmbalto ceļu līdz Baltijas jūrai kā vienu no lielākajiem piedzīvojumiem cilvēces vēsturē, nevis sistematizēt vai mēģināt ielikt tekstu kādos atsevišķos cilts vai notikuma rāmjos. Tātad patiesībā – palauties uz jauno cilvēku iztēli, fantāziju, kas pieburtu klāt grāmatā nepateikto, nevis orientēties uz piekāsīgo pieaugušo zināšanām un loģiku.

Šobrīd ir pabeigtas pirmās divas grāmatas. Trešo ceru pabeigt līdz novembrim, decembrim.

Kā nolēmāt sadarboties ar valdorskolu, un kas no tā iznāca?

Lai pārliecinātos, vai vispār spēju rakstīt citā, jauniešiem cilvēkiem saprotamā valodā, un maksimāli sarežģītu sev dzīvi, 2014. gadā uzrakstīju grāmatīņu bērniem

„Ringla no Suņa zvaigznāja”. Izrādījās – spēju. Braši ķēros klāt triloģijas „Ceļš uz nezināmo zemi” pirmajai grāmatai. Kad biju uzrakstījis apmēram trešdaļu, iedevu to izlasīt sievai. Pirmkārt, ļoti respektēju viņas zināšanas, erudīciju un gaumi. Otrkārt, viņa jau ilgus gadus strādā par skolotāju. Treškārt, tā nu tas ir iegājis, ka parasti viņa ir visu (arī tikko aizsāktu un nepabeigtu) grāmatu pirmā vērtētāja. Šoreiz kritika bija ļoti skarba. Sāku no jauna pilnīgi citādi. No sākotnējā varianta paturēju tikai dažas labākās epizodes, toties romānā ienāca mūsdienas ar melno akmeni.

Bet ar valdorskolu man ir sena un cieša draudzība. Esmu tur bijis biežs viesis, labi pazīstu latviešu valodas skolotāju Ingu Zemīti. Kad „Melna akmens” bija pabeigts, gribēdams pārliecināties, vai neesmu aizšāvis garām, piezvanīju un lūdzu, vai viņas audzēkņi nevarētu grāmatu palasīt. Inga teica: „Lieliski – mums tieši sākas cikls „Vēsture literatūrā!”” Tā nu 7. klase grāmatu lasīja gandrīz divas nedēļas. Pēc tam tikos ar viņiem. Atsauksmes bija ļoti labas, bet bija arī ieteikumi. Pateicoties tiem, pierakstīju klāt veselu nodaļu un sastapu Emīlu, kurš piekrita grāmatu ilustrēt. Tagad septiņi jau ir astoņi un ir izlasījuši arī otro romānu „Bēgšana no čūska valstības”.

Vai jums patīk sarunāties ar lasītājiem, vai jūs interesē viņu domas?

Pilnīgi noteikti – mani patiesi interesē cilvēku domas. Šādās reizēs varu pārbaudīt arī attieksmi pret vienu otru ideju un uzskatu. Pat nav jāprasa: „Jūs tam piekritat vai nepiekritat?” To redz pēc sejas izteiksmes, pēc acīm.

Kuras grāmatas jūs lasījāt 12–16 gadu vecumā? Un ko no tā lasa jūsu mazbērni?

Es augu televīzijas ēras pirmās kārtas ģimenē, kurā tēvs kategoriski pateica: kamēr puikas ies skolā, nekāda televizora nebūs. Tāpēc lasīju ārkārtīgi daudz. Sākot ar Zentas Ērgles „Par mūsu sētas bērniem...” un Arkādija Gaidara „Timuru un viņa komandu”. Ļoti patika grāmatas par vēsturi. Lai mācītos Pura „Degošais pilskalns” tika pārslasīts pa vairākiem lāgiem.

Manu domāšanu ar kājām gaisā apgriezta Džeroma Deivida Selindžera „Uz kraujas rudzu lauka”. Vidusskolā, kas toreiz sākās ar 9. klasi, ar to saundēju lielu daļu klasesbiedru. Protams, mani mazbērni neko no tā visa vairs nelasa. Viņiem ir savas grāmatas. Un būtu mulķīgi, ja tā nebūtu, jo ne tikai katrai paaudzei ir savas grāmatas, bet arī ikviena grāmata ir jāizlasa īstajā vecumā un īstajā brīdī. Tomēr man gribētos, lai „Degošais pilskalns”, Selindžeru un vēl dažu labu manas jaunības grāmatu izlasītu arī mazbērni. Tās, kuras ir tā vērtas. Bet viņi paralēli grāmatām dzīvo vēl citās straužās, tāpēc lasīšanai atliek arvien mazāk laika. Un arī tas ir dabiski.

Apgāda „Zvaigzne ABC” izdevumi 2018. gada MARTĀ

- ◆ **Treniņburtnīca glīta rok raksta veidošanai**
- ◆ I. Ruberte. **Senvārdu vārdnīca** (atk.)
- ◆ **Latvian Tales of Magic** (ar Maijas Tabakas ilustrācijām; angļu valodā, atk.)
- ◆ **Dzīvnieki laukos.** Sērija „Gribu visu zināt!”
- ◆ **Dzīvnieki mežā.** Sērija „Gribu visu zināt!”
- ◆ **Trusītis Pēterītis.** Darbošanās grāmata ar uzlīmēm
- ◆ **Trusītis Pēterītis.** Ciņa par dārzu
- ◆ **Trusītis Pēterītis.** Pēc kino filmas motīviem
- ◆ J. Stila. **Putniņa Toma stāstu grāmata**
- ◆ J. Steel. **Birdie Tom Storybook** (angļu valodā)
- ◆ A. Lindgrēne. **Ak, šis Emīls!**
- ◆ L. Žutaute. **Kika Mika un nozagtais laiks**
- ◆ **Kikas Mikas enciklopēdija. Dzīvnieki**
- ◆ Dž. Stiltons. **Uzmanību, pie stūres Stiltons!**
- ◆ E. Hantere. **Klanu kaķi. Tuvojās negaiss, IV daļa**
- ◆ S. Čainani. **Labā un ļaunā skola, 1**
- ◆ **50 spēles brīviem brīžiem** (kartītes)
- ◆ R. Galbraits. **Zīdītāriņš.** Romāns. „Zvaigznes detektīvu klubs”
- ◆ K. Grebe. **Ledus zem viņas kājām.** Romāns. „Zvaigznes detektīvu klubs”
- ◆ D. Grūbe. **Asimetrija.** Stāsti
- ◆ B. Pomsela. **Es biju tikai sekretāre.** Biogrāfija
- ◆ A. Azimovs. **Fonds un Impērija.** Jauniešu romāns
- ◆ L. Railija. **Pērļu māsa.** Romāns
- ◆ Dž. Nolla. **Laimīgā meitene.** Romāns
- ◆ B. T. Bredforda. **Kavendonas veiksmes.** Romāns
- ◆ Dr. O. Gralla. **Laimīgi zem jostasvietas.** Informatīvi un izklaidējoši par uroloģiju
- ◆ G. Rukšāne. **Flokši**